

Karlstad Business School
Handelshögskolan vid Karlstads universitet

Katarina Petrovic & Sofia Jonsson

Vad påverkar en kommuns beslut att bli en "Fairtrade city"?

En studie av Sveriges kommuner

What influences decisions of the Swedish municipalities regarding "Fairtrade city"?

A study of the Swedish municipalities

Nationalekonomi

C-uppsats

Termin: VT 2012

Handledare: Katarina Katz

Abstract

The aim of this thesis is to examine the properties of the municipalities in Sweden that influence the choice of being a certified Fairtrade city. The independent variables which are used in the statistical analysis are municipal governance, local tax rate, whether there is an university and/or university college in the municipality, average income and higher education in the municipality. The variables are examined by logistic regression. Since there are no statistical data on ethical procurement, this exogenous variable isn't included in the regression. Through interviews with representatives of municipalities in Sweden with and without Fairtrade city certification and logistic regression we have been able to reach a result. The interviews gave an insight in how a municipality in reality acts when it comes to the certification Fairtrade city. The result of the statistical analysis is that a larger proportion with higher education in the population, having university and/or university college in the municipality and a Leftist majority (Social Democrats, Environmental Party and Left Party) on the Municipality Council increase the probability that a municipality is a certificated Fair trade city.

Keywords: Fairtrade, Fairtrade city, ethical public procurement, decision making by municipality.

Sammanfattning

Uppsatsens syfte är att undersöka vilka egenskaper hos kommuner i Sverige som kan påverka valet av att vara en diplomerad Fairtrade city. De oberoende variabler som används i den statistiska analysen, är kommunens politiska styre, kommunalskattesats, om det finns universitet och/eller högskola i kommunen, medelinkomst samt eftergymnasial utbildning inom kommunen. Variablerna undersöks med logistisk regression. Etisk offentlig upphandling finns ingen statistisk data över, därför är denna exogena variabel inte med i studiens logistiska regressionsmodell. Med hjälp av intervjuer med kommuner i Sverige som har diplomeringen respektive inte har den, har vi haft möjlighet att komplettera vårt resultat från den logistiska regressions analysen. Intervjuerna gav en insikt i hur en kommun i verkligheten ställer sig kring diplomeringen Fairtrade city. Resultat visar sannolikheten att en kommun är Fairtrade city är större ju högre andel av befolkningen som har eftergymnasial utbildning; om kommunen har universitet och/eller högskola och om den har ett vänsterstyre.

Nyckelord: Fairtrade, Fairtrade city, etisk offentlig upphandling, kommunalt beslutsfattande.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Introduktion	1
1.2 Problemformulering.....	2
1.3 Syfte.....	2
1.4 Metod.....	2
1.5 Avgränsningar	3
1.6 Disposition.....	3
2. Bakgrund	5
2.1 Rättvis handel och Fairtrade	5
2.2 Fairtrade city.....	6
2.3 Hållbar utveckling och Fairtrade	7
2.4 Etisk offentlig upphandling	8
3. Ekonomisk teori och tidigare studier	10
3.1 Ekonomisk teori.....	10
3.2 Tidigare studier.....	12
4. Data och metod.....	15
4.1 Variabler	15
4.1.1 Kommunens politiska styre.....	15
4.1.2 Eftergymnasial utbildning.....	16
4.1.3 Kommunalskattesats	16
4.1.4 Universitet och/eller högskola	17
4.1.5 Medelinkomst	17
4.2 Ekonometrisk metod logistisk regression.....	18
4.2.1 Hypotesprövning.....	19
4.2.2. Ekonometrisk modell	20
5. Resultat.....	22
5.1 Studiens logistiska regression.....	22
5.1.1 Modellen	22
5.2 Intervjuer	25
5.2.1 Diplomerade kommuner	25
5.2.2 Ej diplomerade kommuner.....	29
6. Analys och Slutsats	30

6.1 Analys.....	30
6.2 Slutsats.....	33
Referenser.....	34
Appendix 1	39
Appendix 2	40
Appendix 3	41
Appendix 4	42

1. Inledning

1.1 Introduktion

Fairtrade innebär en märkning som garanterar bättre förutsättningar för odlare och anställda i utvecklingsländer. Vid köp av en Fairtrade märkt vara, bidrar vederbörande till bättre förhållanden för dem (Fairtrade Sverige, 2011a). Andelen global rättvis konsumtion genom bättre producentvillkor, har ökat stadigt de senaste åren. Tillväxten beror bland annat på att medborgarna som konsumerar har ”röstat” för rättvisare handel genom sina inköp (Wheeler, 2012). Fairtrade city är en diplomering för kommuner som ägnar sig åt etisk konsumtion. Världens första Fairtrade city var Garstang, Lancashire som ligger i Storbritannien där benämningen är Fairtrade town (Vaughan, 2010). Det hela började med att en grupp aktivister i Storbritannien arbetade i flera år för att få kommunen Garstang Lancashire att köpa Fairtrade produkter, utan någon speciell framgång. Större framgång blev det när kommunen bestämde sig för att prioritera Fairtrade. (Singstad Pålshaugen 2007). När Garstang Lancashire fick diplomeringen skulle detta spridas och nå ut till andra både nationellt och regionalt, syftet var att visa att fattigdomen i utvecklingsländerna måste bekämpas genom att öka tillgången och försäljningen av Fairtrade produkter samt medvetenheten och förståelsen av detta.

Sverige är indelat i 290 kommuner. Kommunen som myndighet har ansvarsområden och verksamhet som beskrivs i kommunallagen (kommunallag 1991:900, 2 kap). Kommunen agerar som huvudman för samhällsservice där primära uppgifter är skola, socialtjänst och äldreomsorg (Sveriges kommuner och Landsting, 2011a). En kommuns agerande i vissa frågor kan ha inflytande på dess invånare, besökare och turister. Ett sådant område är om en kommun arbetar för etisk och rättvis konsumtion. I Sverige finns 48 kommuner som har diplomeringen Fairtrade city [se Appendix 2]. En framgångsrik Fairtrade city styrgrupp ska bestå av lokala myndigheter tillsammans med medlemmar från företag, kyrkor och skolor. En Fairtrade city ska vara politiskt neutral och kommunen ska ha god relation med ett antal leverantörer (Fairtrade city Guide 2012). En kommun som har diplomeringen främjar Fairtrade och arbetar samtidigt för att ge kommunen ett bra rykte. Konceptet Fairtrade har nu spridits runtom i hela världen och intresse väcktes för Fairtrade och dess koppling till Sveriges kommuner (Malpass et al, 2007). Uppsatsen belyser vad som påverkar en kommun som myndighet, att bli en Fairtrade city.

1.2 Problemformulering

Påverkas valet att bli en diplomerad Fairtrade city av egenskaper hos kommuner så som kommunens politiska styre, etisk offentlig upphandling, kommunalskattesats, universitet och/eller högskola, medelinkomst samt eftergymnasial utbildning inom kommunen?

1.3 Syfte

Uppsatsens syfte är att undersöka vilka egenskaper hos kommuner i Sverige som påverkar valet av att vara en diplomerad Fairtrade city.

1.4 Metod

Tillvägagångssättet var att använda sig av kvantitativ metod via statistiska analyser för att få fram egenskaperna inom kommuner; kommunens politiska styre, kommunalskattesats, universitet och/eller högskola, medelinkomst samt eftergymnasial utbildning. Etisk offentlig upphandling finns det ingen statistisk data över, därför är denna exogena variabel inte med i studiens logistiska regressionsmodell. Data för logistisk regressionsanalys i denna studie har sammanställts och behandlats i Excel. De statistiska beräkningarna utfördes i Statistical Package for the Social Sciences [SPSS]. Med hjälp av Statistiska Centralbyrån [SCB], Sveriges kommuner och Landsting och Högskoleverket har vi fått fram sekundärdata för att kunna analysera variablerna. Vi har även använt oss av den kvalitativa metoden och primärdata genom att göra intervjuer med företrädare för kommuner som valdes slumpmässigt. Kontakt togs med tjänstemän och kommunpolitiker via respektive kommuns hemsida, en standardenkät och följdfrågor utformades [se Appendix 1] och skickades via mail till Fairtrade city kommuner och till kommuner utan diplomeringsen. Frågorna som ställdes var, vad det inneburit för kommunen och bakgrunden till ställningstagandet. Alla kommunerna som fått intervjufrågor tillskickade svarade inte vilket resulterade i bortfall. Materialet var relativt litet och då kan resultat bli missvisande. Telefonsamtal eller att träffa personerna personligen skulle vara ett bättre val men på grund av den snäva tidsramen var detta inte möjligt. Av de som inte hade diplomeringsen svarade bara fem kommuner av tio, vilket kan bero på att de inte var intresserade. Nio av fjorton diplomerade kommuner svarade men det fanns inte tid att kontakta andra.

Deduktiv eller induktiv metod är två olika sätt att använda sig av vid en undersökning eller en kombination av de två. Den deduktiva metoden utgår ifrån befintliga teorier och formulerar egna hypoteser som sedan prövas i studien och drar en slutsats från resultatet (Thurén 2007, 28-29) Tillskillnad från den deduktiva metoden utgår den induktiva metoden från empirisk

data som sedan tolkas och leder fram till en ny teori (Thurén 2007, 22-23). I denna studie samlas statistisk kvantitativ data som testas genom en logistisk regressionsanalys, det är en deduktiv prövning. Hänsyn har även tagits till reliabilitet och validitet. Reliabilitet är mycket viktigt vid kvantitativa undersökningar som innebär att de är korrekt utförda och att mätningarna är tillförlitliga (Thurén 2007, 25). Metoden av insamlande av data har varit noggrann, då säkra källor har använts, den kvantitativa datan kommer främst från SCB som anses vara en trovärdig källa. Det är svårare att veta hur trovärdig den primära data är då vi är de enda som fått svaren och det inte finns något att jämföra med. Hög validitet är likaså viktigt; att mäta det som undersökningen avser att mäta och inget annat (Thurén 2007, 25). Vi anser att intervjufrågorna och de valda variablerna representerar vad undersökningen vill mäta, hur de påverkar en kommun att vara en Fairtrade city.

1.5 Avgränsningar

Det är viktigt att betona att denna uppsats inte är en granskning av hur Fairtrade fungerar och vad det bidrar till producenterna. Här görs istället en vetenskaplig studie av vilka kommuner som ansluter sig till Fairtrade. Vi refererar till Fairtrade Sveriges material, då uppsatsen beskriver kommunpolitikernas beslut om Fairtrade city diplomering. Om de ansluter sig till diplomering stödjer kommunpolitikerna de målsättningar som uttrycks i Fairtrade Sveriges material. Fairtrade city kom till Sverige år 2006 och det är ett relativt nytt ämne, därför har denna studie valt att avgränsa undersökningen till variablerna under åren 2006-2012. Vi undersöker variablerna kommunens politiska styre, kommunalskattesats, universitet och/eller högskola, medelinkomst samt eftergymnasial utbildning inom kommunen. De är variabler som tros ha ett samband med sannolikheten att bli en Fairtrade city kommun. Intervjufrågor skickades till representanter för fjorton kommuner som har diplomeringen och tio som inte har diplomeringen. Fler kommuner som hade diplomeringen valdes, då det är av mer intresse. Intervjuerna gav mer bakomliggande information till diplomeringen. Det finns studier om vad som påverkar enskilda konsumenters val att konsumera Fairtrade-varor. Såvitt vi vet finns det inga nationalekonomiska litteraturstudier av vad som påverkar kommunpolitikens val att satsa på en Fairtrade certifiering. Detta område är relativt outforskat och vi kan inte replikera tidigare undersökningar.

1.6 Disposition

I kapitel två beskrivs begreppen Fairtrade och Fairtrade city samt sambandet med hållbar utveckling och etisk offentlig upphandling för att ge läsaren en grundläggande bakgrund till ämnet. Vidare i kapitel tre beskrivs ekonomisk teori som kan anknytas till Fairtrade samt

tidigare studier. Data och metod beskrivs i kapitel fyra där de valda variablerna och ekonometrisk metod, logistisk regression beskrivs. Resultat från studiens logistiska regression och intervjuer i undersökningen beskrivs i efterföljande kapitel fem. Med hjälp av de tidigare studierna och teorierna kommer resultatet slutligen att analyseras slutligen i kapitel sex. Kapitel sex avslutas med en slutsats.

2. Bakgrund

2.1 Rättvis handel och Fairtrade

Det är svårt för små producenter att konkurrera på världsmarknaden på grund av de knappa resurserna, därför tvingas de sälja sina produkter till ett lägre pris och detta försämrar arbetsförhållanden inom produktionen. Fairtrade Internationals__[FLO¹] strategi är att producenter och anställda ska uppnå starkare ställning på världsmarknaden (Sutton, 2012). Det som också är ett problem är att fler mellanhänder tar en stor del vinsten. Ovanstående faktorer har bidragit till att en rörelse för rättvis handel vuxit fram för att minska fattigdom och social utslagning. Att arbeta för en rättvis handel får inte misstas för att vara bistånd, det är ett handelssamarbete mellan aktörer på marknaden (Fairtrade Sverige, 2010a).

Det hela började med att Fair Trade konceptet var ett sätt bedriva handel under reglerade former. Fair Trade som ett nätverk utvecklades först under 1940-talet (Sutton, 2012). Fair Trade är en ekonomisk social rörelse och innefattar kollektivitet som betonar det viktiga att agera tillsammans. Det är en global rörelse som utvecklar nya marknadsrelationer (Wilkinson, 2007). Fairtrade är till skillnad från rättvis handel [Fair Trade] en certifiering och en specifik märkning, även marknadsplats samt kontrollsystem skiljer begreppen åt (Sutton, 2012). Från år 2010 övergick Sverige successivt till den internationella certifieringen Fairtrade från Rättvisemärkt (Fairtrade Sverige, 2010a). Fairtrade är en certifiering på varor som uppfyller vissa kriterier, de så kallade internationella Fairtrade kriterierna. I dag finns det ett stort utbud på marknaden, till exempel; frukt, kaffe och bomull. En vara som har Fairtrade-certifiering har producerats på ett sådant sätt att odlare och anställda får förbättrad levnadsstandard genom handel (Archer och Fritsch, 2010). Produktion av varan får inte innebära barnarbete och diskriminering, eller på annat sätt bryta mot International Labour Organisations normer [ILO: konventionen²]. Målsättningen är att produktionen ska främja miljön och ekologiska produkter samt demokratin. Producenter får så kallad Fairtrade-premie att investera i lokalsamhälle och verksamhet och certifieringen ger ett högre pris på produkten jämfört med en produkt som saknar detta. Syftet med Fairtrade är att skapa långsiktiga handelsrelationer mellan producent och köpare samt ekonomisk stabilitet (Sutton, 2012). Kommuners engagemang i Fairtrade resulterade i benämningen Fairtrade city.

¹ Internationella motsvarigheten till Fairtrade Sverige.

² Ett FN-organ som består av representanter från staten, arbetsgivare och arbetstagare. ILO-konventionen är en överenskommelse för att främja arbetsnormer och strategier för alla parter.

2.2 Fairtrade city

Benämningen Fairtrade city kommer från Storbritanniens Fairtrade town där kommunen Lancashire's Garstang utnämndes till den första år 2000. Nu flera år senare har många samhällen följt i deras fotspår och även de fått diplomeringen (Vaughan 2010). När denna studie gjordes fanns för närvarande 1000 stycken Fairtrade city diplomerade kommuner runt om i världen (Fairtrade Sverige, 2011b).

Fairtrade city är en utmärkelse för kommuner som engagerar sig för etisk konsumtion, det innebär att kommunen som myndighet uppfyller ett antal krav för etisk offentlig upphandling. Kommunen arbetar aktivt för att informera om etisk konsumtion samt med att kommunens butiker och arbetsplatser ska kunna erbjuda etiskt märkta produkter. I Sverige lanserades konceptet Fairtrade city år 2006. De två första kommunerna som fick utmärkelsen Fairtrade city var Malmö och sedan Munkfors i Värmland. Idag har 48 av Sveriges 290 kommuner utmärkelsen (Fairtrade Sverige, 2011c). Följande grundläggande kriterier ska vara uppfyllda för att bli diplomerad som Fairtrade city enligt Fairtrade city Guide;

- Kommunen har som ansvar att verka för att så många Fairtrade produkter som möjligt ska erbjudas i livsmedelsaffärer, restauranger, på caféer och hotell, samt lokala arbetsplatser, kyrkor, skola, äldreboenden och fackförbund. Kommunen som etisk konsument ska alltid hålla sig etiskt uppdaterad i alla sina inköp. Målsättningen för kommunen är att fortsätta implementera etisk konsumtion runtom i kommunen. Stadshus eller liknande i kommunen ska välja Fairtrade produkter.
- En styrgrupp behövs för att stödja Fairtrade city engagemanget och säkerställa att kraven efterlevs. Den består av företag, kommunala tjänstemän och politiker i kommunen. En obligatorisk rapportering krävs till Fairtrade Sverige. Konsumenter ska ha möjlighet att ta del av ett Fairtrade utbud i de ovanstående uppräknade platserna. Informationsmaterial bör vara synligt vid produkten. Företag och organisationer som lokala arbetsplatser, kyrkor, skola och fackförbund skall erbjuda Fairtrade produkter, krav på minsta antal utbud Fairtrade produkter beror på kommunens befolkningensmängd. Den ovannämnda styrgruppens arbetsuppgifter är att sprida information och öka den lokala kunskapen om etisk konsumtion. Fyra informationsaktiviteter ska införas till nästa års rapportering (Fairtrade city Guide 2012).

Om ovanstående kriterier är uppfyllda, finns alltså inte hinder för kommunen att bli en Fairtrade city, om den så önskar. En certifierad Fairtrade city måste kontinuerligt arbeta och uppdateras för att behålla certifieringen (Chin 2011). Hållbar utveckling och Fairtrade har en stark koppling till varandra, när det kommer till krav på social- och miljöhänsyn. Initiativet till att bli en Fairtrade city tas genom att ideellt aktiva eller företagare, börjar arbeta för att få diplomeringen. Om istället arbetet för att bli diplomerad börjar med politiskt initiativ, är det viktigt att engagera resterande i samhället så som kyrkan, handeln, studieförbund och frivilligorganisationer. Kommunen behöver samarbeta med och få lokalt stöd ifrån dessa, i processen till Fairtrade city diplomeringen (Fairtrade city Guide 2012).

Enligt Fairtrade Sverige innebär inte Fairtrade city diplomeringen stora kostnader och det finns ingen speciell storlek på budgetmedel som krävs av kommunen. Samarbete mellan olika aktörer i kommunen är viktigt som nämnts ovan, då dessa hjälps åt med resurser så som tid och pengar (Fairtrade Sverige, 2011d). Enligt Fairtrade city Guide (2012) kostar det ingenting att få diplomeringen, däremot kan en budget vara till nytta om styrgruppen i kommunen vill ta ytterligare steget och sprida vidare information kring etisk konsumtion.

2.3 Hållbar utveckling och Fairtrade

Hållbar utveckling är ett begrepp som har fått omfattande spridning på senare tid och är ett övergripande mål för samhällsutvecklingen. Definitionen lanserat i Brundtlandsrapporten 1987 lyder;

”Hållbar utveckling är en utveckling som uppfyller dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov”.

Människors livskvalitet bör behållas, produktionen och konsumtionen är två viktiga faktorer som påverkar varandra och bör sammankopplas till en hållbar utvecklingsplan (Fairtrade International, 2009). Enligt Chin (2011) är hållbar utveckling och Fairtrade nära länkade till varandra vad gäller krav på social- och miljöhänsyn, då Fairtrade arbetar för social rättvisa, bättre arbets- och levnadsvillkor samt ekonomisk stabilitet på långsikt. Hon menar att konsumera Fairtrade- varor bidrar till välbefinnandet för producenter och anställda i utvecklingsländer. Singstad Pålshaugen (2007) tar upp frågan om Fairtrade towns³ kan spela en stor roll för att skapa hållbart samhälle. Med en växande medvetenhet om att ohållbara produktions- och konsumtionsmönster behöver förändras kommer fler att vilja delta i en

³ Storbritanniens motsvarighet till Sveriges benämning av Fairtrade city.

sådan förändring. Det är här hon menar att kommunernas roll skulle kunna komma in, kommunerna kan utöva sin styrande makt att få invånarna att styra sin konsumtion i den riktning som kommunerna vill genom att införa Fairtrade. En Fairtrade city diplomering gör att Fairtrade-varor finns på de flesta platser i en kommun. Malpass et al (2007) menar att detta gör att kommuninvånare, anställda, besökare och turister, kommer att både omedvetet och medvetet konsumera etiskt. Om till exempel en besökare avser att köpa en vara och kommunen erbjuder endast Fairtrade-märkta varor, kommer besökaren mer eller mindre tvingas köpa Fairtrade. Frågan om inköpare av Fairtrade märkta varor, enbart köper in för att visa hur duktiga de är och använder utvecklingsländer för att marknadsföra sig själva, tas också upp och att Fairtrade city främjar det lokala ryktet och ett bra medborgarskap.

Malpass et al (2007) beskriver en problematik kring att konsumenter kan välja Fairtrade eller närproducerade varor. Det finns ett tryck på kommuner för etiskt märkta produkter som Fairtrade och det finns även ett tryck för närproducerat men ett val mellan dessa två måste inte göras. Fairtrade Sverige menar att för vissa speciella varor finns det inte någon konkurrenssituation mellan närproducerat och Fairtrade, då Fairtrade är en certifiering på varor som en del inte kan produceras i Sverige på grund av vårt klimat. Om konsumtion av dessa varor ska ske måste de fraktas från länder långt bort. Malpass et al (2007) tar vidare upp att om kommunen ska bedriva sin verksamhet på ett hållbart sätt så kan det inte finnas något annat val än att utforma den offentliga upphandlingen på ett hållbart sätt. Det är juridiskt försvarbart för en myndighet som en kommun att ställa etiska krav i den offentliga upphandling och på så sätt, i praktiken bidra till hållbar utveckling (Rättvis handel i offentlig upphandling). En central roll för hållbar utveckling i utvecklade ekonomier, är människors konsumtionsmönster med tanke på giftiga avfall och föroreningar som sker i naturen. Konsekvenser av konsumtionen inbegriper inte bara miljöpåverkan utan även social- och ekonomiska aspekter. Den hållbara konsumtionen är viktig för att samhället i stort ska vara hållbart, en grundläggande faktor är att alla ska vara informerade och delta aktivt, oavsett inkomst och ålder. Det är lika viktigt att det finns produkter tillgängligt på marknaden, som bidrar till hållbar konsumtion, som att konsumera på ett hållbart sätt. Enligt Chin (2011) är ett aktivt val av Fairtrade en viktig del mot strävan för hållbar utveckling.

2.4 Etisk offentlig upphandling

Etisk offentlig upphandling finns ingen statistisk data över, därför är denna exogena variabel inte med i studiens logistisk regressionsmodell. Den är av intresse då inköp av kommunen sker genom offentlig upphandling och vid diplomering måste kommunens inköp ske etiskt.

Hypotesen är att om en kommun har etisk offentlig upphandling så borde den lättare kunna bli en Fairtrade city. En offentlig myndighet som en kommun gör en så kallad offentlig upphandling när kommunen köper olika varor, tjänster och byggtreprenader som ska tillhandahållas i kommunen;

”Med offentlig upphandling avses de åtgärder som vidtas av en upphandlande myndighet i syfte att tilldela ett kontrakt eller ingå ett ramavtal avseende varor, tjänster eller byggtreprenader” (LOU).

Offentlig upphandling ska gå till på ett sådant sätt att alla leverantörer ska behandlas lika och ingen diskriminering får förekomma (LOU 1 kap § 9). En problematik kring en offentlig upphandling skulle kunna vara frågan om det är tillåtet att ställa kravet på att leverantören ska ägna sig åt etisk produktion, då ett sådant krav kan tyckas strida mot att behandla alla leverantörer lika. Enligt en lagändring som skedde år 2010 i LOU (1 kap § 9a, lag 2010:571) får nu den upphandlande myndigheten beakta miljön och sociala hänsyn vid offentlig upphandling. Detta underlättar mycket för den upphandlande myndigheten som en etisk konsument. Nio av tio kommunpolitiker i Sverige har positiv inställning till att ställa etiska krav vid offentlig upphandling och inom diplomeringen Fairtrade city arbetar många av dessa kommunpolitiker med etisk offentlig upphandling (Rättvis handel i offentlig upphandling).

Enligt Konkurrensverkets informationsmaterial om miljöhänsyn och sociala hänsyn i offentlig upphandling gjordes en laglighetsprövning om en kommun fick bli en Fairtrade city. Diplomeringen innebär att kommunen ställer krav på etisk offentlig upphandling. Länsrätten i Östergötlands län, mål 4619-07 dömde att diplomeringen av Fairtrade city är förenligt med kommunallagen och likabehandlingsprincipen. De krav, som förklaras närmare i ett senare stycke, vilka ställs vid Fairtrade city diplomering strider inte mot lagen om offentlig upphandling eller EG-rätten. Östergötlands länsrätts dom grundades på resonemanget att det bland annat är tillåtet att ta i beräkning sociala hänsyn vid offentliga upphandlingar mål 4619-07. Om en kommun är Fairtrade city diplomerad, måste den ta etisk hänsyn vid den offentliga upphandlingen. Enligt lagändringen i Lagen om offentlig upphandling och mål 4619-07 utgör inte krav på att ta etisk hänsyn i offentlig upphandling något hinder (Konkurrensverket, Miljöhänsyn och sociala hänsyn i offentlig upphandling 2011).

3. Ekonomisk teori och tidigare studier

3.1 Ekonomisk teori

Individer väljer att konsumera den vara som de har råd med beroende på inkomsten [budgetrestriktionen] och som maximerar deras nytta, detta kallas för nyttoteorin. Nyttan är ett mått på individens tillfredsställelse vid konsumtion av en vara. Ett annat namn för teorin om konsumenters beteende kallas för konsumenternas preferenser, där tillfredsställelse är ett sätt att beskriva preferenser (Varian 2010, 54-55). En individ vill alltså maximera den totala nyttan, vilket är den totala nyttan en konsument får givet dess inkomst. Konsumenterna kommer med sina valmöjligheter därför att välja den vara som ger störst tillfredsställelse. Om nyttan av att konsumera en dyrare vara motsvarar den extra kostnaden, så kommer den att konsumeras (Bergström och Ljung, 2009).

I detta sammanhang innebär det att de individer som har en större tillfredsställelse av att konsumera Fairtrade – märkta varor kan tänka sig att betala lite mer för Fairtrade-varor. Hur mycket mer en Fairtrade- märkt vara tillfredsställer konsumenten spelar ingen större roll, det viktiga är att den varan man föredrar framför en annan tillfredsställer individen mer. Kommuninvånare som har dessa preferenser borde ha en positiv inställning till Fairtrade city diplomeringen. Även om partiernas partiprogram inte speglar alla kommuninvånarens egenskaper och preferenser som konsumenter så är ett rimligt antagande att kommunpolitikernas preferenser har ett samband med kommuninvånarnas. Eftersom kommuninvånarna väljer partier och partiföreträdare, och dessa företrädare är angelägna om att få väljare. Enligt Gruber (2011) vill politiker maximera antalet röster och de borde då driva en politik som tillgodoser medianväljarens preferenser. I en kommun där många kommuninvånare har starka preferenser för Fairtrade borde det vara ett incitament för kommunpolitikerna i kommunen att verka för en Fairtrade city diplomering.

Kommunpolitiker och deras väljare kan tänkas vara individer som har altruistiskt beteende, vilket innebär att de är osjälviska och bryr sig om andra människor. Deras agerande tar hänsyn till andras fördelar och kostnader. Det är svårt att förklara vad altruism beror på men det finns ett samband mellan altruism och tilltro till andra människor. Begreppet nyttomaximering så som det används i ekonomisk teori utesluter inte ett osjälviskt beteende eftersom andras välfärd kan ge en person med altruistiska preferenser en positiv marginalnytta precis som egen konsumtion av en vara kan göra. Omfattningen av altruism beror på graden

av en individs individuella förmåga att lita på andra. En annan förklaring till det osjälviska beteendet hos människor kallas ”Warm glow”, där ett agerande bidrar till positiva effekter hos andra, men även ett välbefinnande hos individen själv. Känslan av att vara generös och bli uppmärksammad är eftersträvansvärt och grunden till agerandet. Välmående kan göra att en individ agerar annorlunda än den annars skulle ha gjort (Gruber 2011, 193-194). Hertel et al (2007) hittade en korrelation som handlar om att individer som bryr sig om mänskliga rättigheter, gör valet att konsumera etiskt. Individens val av att konsumera etiskt beror alltså på dess moraliska uppfattningar. Även Malpass et al (2007) nämner att rösta för Fairtrade city diplomering inte ska styras av plånboken, utan ska vara ett sätt att ta ställning i bekämpningen mot fattigdomen, genom bättre förhållande i byteshandel. De Pelsmacker et al, (2005) anser att personer som köper Fair Trade produkter tycker att altruism, fred, jämlikhet och en vacker miljö är viktigt. Ökningen av Fair Trade på marknaden indikerar att konsumenterna är villiga att spendera mer pengar och resurser för att försäkra sig om att produkter som de konsumerar främjar mänskliga rättigheter och miljön. Konsumenterna känner en moralisk skyldighet och motiveras att köpa Fair Trade märkta produkter för att stödja utvecklingen i fattiga länder (Archer och Fritsch, 2010). Loureiro and Lotade (2005) studie visar att när konsumenterna känner till hur en Fair Trade vara är producerad så är de villiga att betala mer för etiskt behandling av producenterna. Detta innebär att informationen är viktig producent och konsument sinsemellan. Det som avgör att konsumenterna köper en Fair Trade vara med dyrare pris är att det känns moraliskt rätt. Producentens koppling till konsumenterna blir starkare, genom att konsumenterna har mer insikt i produktionen. Att konsumera Fairtrade är inte det enda sättet för en person att stödja Fairtrade. De som stödjer Fairtrade i Fairtrade towns jobbar kontinuerligt med att uppmuntra andra att använda och lära sig om Fairtrade. Detta genom att organisera kampanjer för att minska konsumtion av varor som inte är Fairtrade. För att kunna ändra konsumtionsmönstret måste det ske på kollektiv nivå och ett steg mot detta är Fairtrade towns där ett antal Fairtrade varor måste finnas i bland annat butiker (Wheeler, 2012).

”*Merit goods*” är ett tillämpbart begrepp i ekonomisk teori. Det är varor som kan distribueras av staten för att gynna det allmänna som en helhet (Mann, 2006). En anledning till att en kommun ansöker om Fairtrade city diplomering kan vara att de anser att Fairtrade är en ”*Merit good*”. Varor och tjänster; skola, sjukvård, utbildning är ”*Merit goods*” som skulle kunna distribueras av den privata sektorn, men som staten tillhandhåller. ”*Merit goods*” kan öka konsumtionen av den privata sektorn, då de ökar efterfrågan på varor (Fiorito och Kollintza, 2004).

3.2 Tidigare studier

Enligt Amy Chin är Fairtrade en mekanism för att uppnå en hållbar utveckling och att bli en Fairtrade city stärker påverkan av den mekanismen. Fairtrade city diplomeringen innebär då att kommunen ger en signal till omgivningen att Fairtrade är det föredragna konsumtionsmönstret. Fairtrade city är ett bra sätt att marknadsföra hållbar utveckling och hållbar konsumtion eftersom hänsyn tas till andras välbefinnande genom rättvis konsumtion (Chin 2011). Studien gjord av Amy Chin (2011) baseras på Carrigan och Attalla (2001)⁴ där de funderar om det är mer makthavande parter som behöver påverkas än bara konsumenterna för att uppnå etisk konsumtion. Hira och Ferrie (2006)⁵ anser att den offentliga sektorn har stor inverkan på den privata sektorn genom att de inför normer som måste följas, men för en kommun att bli en Fairtrade city är något som kommunen själv avgör. (Chin 2011).

Malpass et al (2007) beskriver hur ett kampanjarbete inom Fairtrade kan fungera som ett verktyg, för att förändra en plats som staden Bristol till en Fairtrade city. Kampanjens syfte var att nå ut till människorna i staden Bristol och ge dem en medvetenhet och identifiering om frågor kring rättvismärkning. Medborgarna och invånarna i staden kunde senare engagera sig inom en Fairtrade rörelse som innebar nya rutiner inom offentlig upphandling. Individer engagerade sig och påverkade staden positivt, då initiativet togs till diplomeringen. I Bristol var styrgruppen snabbt etablerad. En före detta anställd i Fairtrade Foundation hade en central roll i utvecklingen av Fairtrade city i Bristol och jobbar i kommunen inom avdelningen för hållbarhet. Målet var att få lokalt intresse. Bristol ville förkorta producent – konsument kedjan för att få en god affär relation med ett antal leverantörer vilket är viktigt för Fairtrade (Malpass et al 2007).

Enligt Svenska institutet för opinionsundersökningar⁶ [TNS Sifo] gjordes en undersökning genom intervjuer under år 2011. TNS Sifo valde ut tio kommuner i Sverige varav fem är diplomerade Fairtrade cities. En stor andel av invånarna som bor i en kommun med diplomeringen vet att Fairtrade city är en diplomering till kommuner som engagerar sig och tar hänsyn till etisk konsumtion. En majoritet av invånarna anser att kommunen ska fortsätta ha diplomeringen. En av frågorna som ställdes handlade om vilka miljö och etiska certifieringar på livsmedel invånarna kände till. De som bodde i en Fairtrade city diplomerad

⁴ Carrigan och Attalla. 2001. "The Myth of the Ethical Consumer: Do Ethics Matter in Purchase Behaviour?" in *The Journal of Consumer Marketing*.

⁵Hira och Ferrie.2006. "Fair Trade: Three Key Challenges for Reaching the Mainstream" in *Journal of Business Ethics*.

⁶Sveriges ledande marknadsundersökningsföretag och utvecklar organisationer, ledare och medarbetare.

kommun hade nio procentenheter högre kännedom om Fairtrade. Undersökningen visade även att invånarna i Fairtrade kommuner hade bättre kunskap om att Fairtrade står för arbets- och levnadsvillkor för odlare och anställda i utvecklingsländer. Det skiljer sig fem procentenheter mellan de diplomerade kommunerna och de som inte är diplomerade vad gäller frågan om de har köpt någon Fairtrade produkt under det senaste halvåret (Fairtrade city TNS Sifo Undersökning 2011). TNS Sifo undersökningen tog därför även upp frågan om det serverades Fairtrade märkt mat och dryck på arbetsplatsen eller i skolan. Resultatet visade att det serverades en högre andel Fairtrade märkt mat och dryck i en Fairtrade city diplomerad kommun. I de fem kommuner som inte har diplomeringen anser fler invånare att kommunen skulle påverkas positivt av att införa den (TNS Sifo, 2011).

Rena kläder⁷ gjorde en enkätundersökning 2006 som visade att fem av de sju partierna tyckte det var viktigt att kommuner, landsting och staten som myndigheter skulle ta ansvar för att varor som köpts in producerats under goda arbetsvillkor samt att etiska krav ställts på leverantörer. De fem partierna som tyckte att det var en viktig fråga att ta ställning till var Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet, Centerpartiet och Kristendemokraterna. De ansåg att en upphandlande myndighet ska genom upphandling främja mänskliga och fackliga rättigheter. Rena kläder ville motverka att svenska myndigheter köper in varor och tjänster som det inte ställs etiska krav på. Folkpartiet var enligt undersökningen emot detta eftersom de var mer för fri handel och dessa krav ansågs riskera minskad handel och utveckling då vissa länder eller världsdelar skulle utestängas. Moderaterna svarade inte på enkäten som var utformad av Rena kläder, dock uppgav de i Dagens Nyheter [DN], att det är svårt att utforma upphandlingsregler och det skulle göra det hela svårare med mer krav. Moderaterna ville även veta vilket regeringsförslag som kommer läggas fram utifrån utredningen om offentlig upphandling (Fairtrade Sverige, 2006). En undersökning av företaget Marketwatch visade att nio av tio tillfrågade kommunpolitiker ansåg att oavsett om det fanns ökade kostnader genom att ställa etiska krav i den offentliga upphandlingen ska kraven ställas. I undersökningen sa 60 procent av politikerna och upphandlarna att det finns ett tryck från medborgare och

⁷Clean Clothes Campaign är ett internationellt nätverk som arbetar för bättre arbetsförhållanden inom klädindustrin, arbetstagare ska ha rätt att ingå i fackföreningar som gör det möjligt att vara med och påverka. I Sverige kallas de som ingår i detta nätverk för Rena Kläder och drivs bland annat av Fair Trade Center, Svenska Kyrkans Unga, Röda Korsets Ungdomsförbund, IF Metall och Handelsanställdas förbund.

politiker att utveckla arbetet med etisk offentlig upphandling. Någon form av etiska krav i upphandlingen ställdes av var tredje kommun, vilket har ökat då året innan var det endast var tionde kommun (Rena kläder, 2008). Tyvärr redovisar inte undersökning hur många politiker eller partitillhörighet på de som deltagit i undersökningen.

4. Data och metod

4.1 Variabler

De exogena variablerna vars betydelse ska undersökas i studien är kommunens politiska styre, eftergymnasial utbildning, kommunalskattesats, universitet och/eller högskola samt medelinkomst inom kommunen. Frågan som undersöks är om de variablerna påverkar den endogena variabeln, om kommunen är en Fairtrade city eller inte. För att beräkna detta används den logistiska regressionsmodellen. För enkelhetens skull vid beräkningar har vi valt att skriva förkortningar till variablerna. Den endogena variabeln Fairtrade city, Y visar om en kommun har diplomeringen och är en Fairtrade city. Sannolikheten att en kommun har diplomeringen benämns $P(Y=FTC)$ och sannolikheten att en kommun inte är en Fairtrade city benämns $P(Y=Ej\ FTC)$. Det finns några exogena variabler, X_i som skulle kunna påverka kommunen att vara en Fairtrade city.

4.1.1 Kommunens politiska styre

Den första exogena variabeln är kommunens politiska styre. I en kommun är kommunfullmäktige den största beslutande enheten och är demokratiskt vald av kommuninvånarna genom kommunalval (Sveriges Kommuner och Landsting, 2011b). Invånarna röstar på ett politiskt parti som de tror kan fatta bra beslut i kommunen, de partier som fått flest röster kommer att få fler platser inom kommunfullmäktige (Luleå kommun, 2006). Sveriges 290 kommuner styrs via partier, dessa partier är; Moderaterna [M], Centerpartiet [C], Folkpartiet [FP], Kristdemokraterna [KD], Miljöpartiet [MP], Socialdemokraterna [S], Vänsterpartiet [V], Sverigedemokraterna [SD], Övriga partier [ÖP] (SCB 2010a). Dessa partier kan delas in i Alliansstyre [AS], Blocköverskridande styre [BS] och Vänsterstyre [VS] (Sveriges Kommuner och Landsting, 2011c). Anledningen till den valda variabeln kommunens politiska styre, är att partierna tar det sista och avgörande beslutet (Sveriges Kommuner och Landsting, 2011b), i det här fallet att bli en Fairtrade city. Partiernas olika politik gör att de driver vissa frågor och arbetar med de som anses viktiga. Som nämnts tidigare så tror vi att kommunpolitikernas preferenser speglar till viss del kommuninvånarnas preferenser.

En tidigare studie av Amy Chin som behandlats i ett tidigare kapitel, baserad på Hira och Ferrie (2006) visar att den offentliga sektorn har stor inverkan på den privata sektorn genom att de inför normer som måste följas. Detta är en orsak till att undersöka de styrande partiernas involvering i diplomeringen Fairtrade city. Miljöpartiet, Socialdemokraterna, Vänsterpartiet,

Centerpartiet och Kristendemokraterna är av intresse, då de är för att främja mänskliga och fackliga rättigheter genom etiska inköp som en tidigare enkätundersökning utformad av Rena kläder visat. Miljöpartiet prioriterar klimatet och vill minska barnfattigdomen samt ställa ekologiska och sociala krav på internationell handel vilket stämmer överens med det som Fairtrade står för (Miljöpartiet de gröna, 2009). Av dessa anledningar borde miljöpartiet påverka en diplomering av Fairtrade positivt. Enligt Socialdemokraternas partipolitik är en grundläggande värdering mänskliga rättigheter vilket är en förutsättning för demokratin och även ett av Fairtrade kraven (Socialdemokraterna, 2012). En värdering som denna borde även den påverka Fairtrade city positivt. Enligt Vänsterpartiet är miljön nyckeln till hållbar utveckling (Vänsterpartiet, 2010) och miljön är en stor del av Fairtrade därför borde Vänsterpartiet vara för en Fairtrade city diplomering. Vänsterpartiet propagerar även för demokrati, jämlikhet och solidaritet (Vänsterpartiet, 2010). Det ökade trycket från medborgare och politiker att utveckla arbetet kring etisk offentlig upphandling gör att partierna har stor inverkan på Fairtrade city. En ytterligare anledning till intresse av dessa partier är att en majoritet av de intervjuade Fairtrade city kommunernas styrgrupp var politiker från Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

4.1.2 Eftergymnasial utbildning

Eftergymnasial utbildning [Egym] bland kommuninvånarna är en exogen variabel. Det använda måttet är den andel av befolkningen i kommunen som har eftergymnasial utbildning. Vi har valt att undersöka eftergymnasial utbildning i åldern 16-74 i varje kommun (SCB 2011a). Eftergymnasial utbildning har valts då enligt Gruber (2011), en högre utbildningsnivå ger mer kunskap och befolkningen blir mer politiskt engagerad, vilket påverkar demokratin positivt (Gruber 2011, 293). Demokratifrågor är en viktig del av det som Fairtrade-rörelsen förespråkar som påpekats tidigare. Ytterligare stöd för att högre utbildning är en påverkande variabel är tidigare undersökningar gjorda av Loureiro, M.L. och Lotade, J (2005) samt De Pelsmacker et al (2005). En högre utbildning som universitets utbildning förväntas ge högre inkomst. Detta påverkar betalningsviljan och konsumtionsbeteendet för etiska produkter positivt (Cranfield et al, 2010).

4.1.3 Kommunalskattesats

Den tredje exogena variabeln som används i modellen är kommunalskattesats [KS]. Kommunfullmäktiges uppgift är att besluta hur mycket skatt som ska betalas, kommunernas budget och vilka nämnder som ska finnas (Sveriges Kommuner och Landsting, 2011d).

Kommunalskattesatsen är en skatt som går till kommunerna och landstingen. Kommunerna får själva bestämma storleken på skatten och hur pengarna ska fördelas i kommunen. Skattens storlek varierar mellan kommunerna i Sverige (SCB 2011b). Kommunalskattesatsen ska användas till olika tjänster som kommunen erbjuder kommuninvånarna (Nationalencyklopedin, 2012). Kommunernas inkomst består till 70 procent av kommunalskatten, kommunerna finansieras även av statsbidrag från staten (Sveriges Kommuner och Landsting, 2011d). Kommunerna i Sverige får in kommunalskattesats, skattesats till kommun och de kan bestämma vad pengarna ska gå till (Nationalencyklopedin, 2012). Data visar att kommunalskattesatsen inte är lika i alla kommuner. Vår hypotes i denna studie är att en kommun som har en högre kommunalskatt har en större sannolikhet att vara en diplomerad Fairtrade city och då erbjuda invånarna möjligheten att konsumera Fairtrade varor. Det skulle också kunna vara så att en kommun med hög kommunalskattesats skulle kunna ha svårt att göra ekonomiska åtaganden utöver de den redan har. Enligt Fairtrade Sverige kostar det inte att ha diplomeringen, vilket vi ifrågasätter. Vi valde variabeln kommunalskattesats då den kan vara intressant för att se om den påverkar kommunens val för att engagera sig i Fairtrade och få diplomeringen Fairtrade city.

4.1.4 Universitet och/eller högskola

Den exogena variabeln, kommuner som har universitet och/eller högskola [UH] delas kommunerna upp i två grupper (Högskoleverket 2012). Den ena gruppen består av kommuner som har universitet och/eller högskola och den andra gruppen består av kommuner som ej har universitet och/eller högskola. Det finns inte direkt stöd i ekonomisk teori för denna variabel. Därför är det intressant att empiriskt undersöka om det finns ett samband mellan sannolikheten att vara Fairtrade city och kommun som har universitet och/eller högskola. En tänkbar möjlighet är att ett universitet eller en högskola på orten skulle kunna ha någon form av inverkan på samhällsdebatt och engagemang, kultur- och föreningsliv. Många unga studerande är mer aktiva i föreningar och engagerade i volontärarbete än vuxna, yrkesarbetande. Majoriteten av de som studerar är unga och har mer tid då de inte bildat familj, detta kan vara en anledning till engagemang kring Fairtrade city. Detta är dock bara hypoteser.

4.1.5 Medelinkomst

Medelinkomst[I] är ytterligare en exogen variabel. En studie gjord av Loureiro och Lotade (2005) visar att det finns ett positivt samband mellan etisk märkning och inkomst när det

gäller konsumenternas betalningsvilja. Fairtrade varor är ofta mer dyrare än andra varor. Vilken klass man tillhör i samhället, utbildning, befintlig kunskap och inkomst bestämmer konsumtionen av till exempel Fairtrade varor (Wheeler, 2012). De Pelsmacker et al (2005) beskriver i sin artikel att andra studier gjorda av Carrigan och Attalla 2001; Maignan och Ferrell 2001⁸; Roberts 1996⁹, visar att etiska konsumenter, är de som har relativt hög inkomst, utbildning och social status. Vidare i artikeln beskrivs en studie av Idea Consult (2002)¹⁰ som även kunde dra slutsatsen att en Fairtrade konsument är en konsument, med relativt hög utbildning, inkomst och social status. Genom att ha med variabeln eftergymnasial utbildning får vi en direkt effekt av utbildning [som kunskap] men vi får ytterligare en effekt som inte direkt beror på utbildningen utan på variabeln inkomst eftersom de är korrelerade. I och med att vi har med båda dessa kan vi särskilja de effekterna. I uppsatsen används måttet medelinkomst (SCB 2010b). Detta gör det möjligt att se vilka kommuner som har en högre medelinkomst vilket enligt teorin skulle innebära att de efterfrågar mer Fairtrade- varor. Detta gäller under förutsättning att det är politikernas beslut som speglar väljarna preferenser och att individer som själva är mer benägna att individuellt köpa mer Fairtrade- varor också vill att det ska göras för skattemedel.

4.2 Ekonometrisk metod logistisk regression

Modellen som används i studien kallas för binär logistisk regression, den beroende variabeln [Y] är kategorisk vilket visar att det är en dikotom variabel. I studien finns endast två möjliga utfall, kommuner som har diplomeringen Fairtrade city och kommuner som inte har diplomeringen. Sannolikheten för en observation att tillhöra en av de två utfallen erhålls med hjälp av de oberoende variablerna [X_i] och deras värden. Logistisk regression är sannolikheten [P] att något ska inträffa på en skala mellan 0 och 1 (Agresti och Franklin 2009, 675-676). Kategorin att kommunen är en Fairtrade city ges värdet 1 och om den inte är en Fairtrade city är värdet 0. Sannolikheten att en kommun är diplomerad, påverkas av de oberoende variablerna (Bjerling och Ohlsson 2010, 6). Fördelen med att den beroende variabeln är binär, gör att kvalitativ data kan användas, data är inte normalfördelad utan den är snedfördelad. Det är inte nödvändigt att ha en linjär relation mellan de oberoende variablerna och den beroende variabeln (Bjerling och Ohlsson 2010, 1). I modellen visar β_2 om

⁸ Maignan och Ferrell. 2001. "Corporate Citizenship as a Marketing Instrument—Concepts, Evidence and Research Directions", *European Journal of Marketing*, 35 (3/4): 457–484

⁹ Roberts, James A. 1996. "Will the Real Socially Responsible Consumer Please Step Forward?" *Business Horizons*, 39 (1): 79–83

¹⁰ Idea Consult. 2002. "Effectenstudie en Opiniepeiling over Eerlijke Handel in België", Research Report for the Belgian Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation, Brussels.

sannolikheten, P ökar eller minskar när X ökar. När $\beta_2 > 0$ så ökar sannolikheten, P när X ökar och när $\beta_2 < 0$ så minskar sannolikheten, P när X ökar (Agresti och Franklin 2009, 676-678). Den generella ekvationen ser ut på följande sätt.

$$P(Y=1) = \frac{1}{1 + e^{-\beta_1 + \beta_2 X_i}} = \frac{e^{\beta_1 + \beta_2 X_i}}{1 + e^{\beta_1 + \beta_2 X_i}} \quad [4.2.1]$$

Ekvationen [4.2.1] visar den logistiska distributionsfunktionen med endast en oberoende variabel. P (Y=1) är sannolikheten att en kommun är en Fairtrade city. $\beta_1 + \beta_2 X_i$ har ett värde som är från $-\infty$ till $+\infty$. P (Y=1) kan vara mellan 0 och 1 och har då en icke-linjär relation till $\beta_1 + \beta_2 X_i$. P (Y=1) har både en icke-linjär relation till X och β_1 och β_2 som kan ses i första delen av ekvation [4.2.1]. Den icke-linjära relationen visar att OLS [Ordinary Least Squares] inte är användbar vid en binär variabel, när det gäller att skatta parametrarna i ekvationen (Gujarati och Porter 2009, 554). Sannolikhetsfördelningen är S-formad den är icke-linjär, en stor förändring av Y är störst vid X värden som är nära medel med andra ord, en enhetsförändring i X ger en stor förändring i Y där kurvan är brantare (Menard, 7-10).

Sannolikheten att något inte inträffar visas i ekvation [4.2.2].

$$P(Y=0) = \frac{1}{1 + e^{\beta_1 + \beta_2 X_i}} \quad [4.2.2]$$

Oddset för händelsen Y=1, är kvoten mellan P(Y=1) och P(Y=0).

$$\frac{P(Y = 1)}{P(Y = 0)} = \frac{1 + e^{\beta_1 + \beta_2 X_i}}{1 + e^{-\beta_1 + \beta_2 X_i}} = e^{\beta_1 + \beta_2 X_i} \quad [4.2.3]$$

4.2.1 Hypotesprövning

Statistisk hypotesprövning är att man med hjälp av slumpmässiga urval bedömer trovärdigheten i hypoteser angående populationen. Finns det ett signifikant samband mellan den beroende variabeln och den uppsättning av förklarande variabler man använder sig av. (Körner och Wahlgren 2009, 182, 396). Den här studien är inte en hypotesprövning i strikt mening för det är en totalundersökning men det som är intressant är att se om det finns varians, hur resultatet skulle se ut och förändras om variablerna hade andra värden. Finns det ett signifikant samband mellan den beroende variabeln och den uppsättning av förklarande variabler man använder sig av. Studiens hypotesprövning består av två hypoteser,

nollhypotesen och den alternativa hypotesen. Nollhypotesen innebär att koefficienten är lika med noll och den alternativa hypotesen är att koefficienten skiljer sig från noll. Den valda signifikansnivån är 5 procent [0,05] och är gränsvärdet för att förkasta nollhypotesen. I tabellerna nedan där variablernas signifikansnivå anges, bestämmer om nollhypotesen ska förkastas eller accepteras. Variabeln är signifikant om signifikansnivån är under gränsvärdet 0,05 och då förkastas nollhypotesen (Agresti och Franklin 2009, 408-411).

$$H_0: \beta_i=0$$

$$H_a: \beta_i \neq 0 \quad i= 2,3,4,5 \text{ och } 6$$

4.2.2. Ekonometrisk modell

Vi skattar en modell för sannolikheten att en kommun är en Fairtrade City. Vi har prövat olika modeller där vi har haft med andel röster som partierna erhöll i kommunalvalet 2010, kommunalskattesatsen, kommunens politiska styre, kommuner som har universitet och/eller högskola, medelinkomst och eftergymnasial utbildning, som exogena variabler[se Appendix 4]. Vi testade även om låginkomsttagare[P10¹¹] respektive höginkomsttagare[P90¹²] samt en variabel för glesbygdskommun, hade en påverkan på om kommunen var Fairtrade city. Dessa variabler blev inte signifikanta och gav en liten ökning av modellens förklaringsvärde därför bestämde vi oss för en modell där endast kommunens politiska styre, kommuner som har universitet och/eller högskola, medelinkomst och eftergymnasial utbildning, påverkar de en kommun att bli Fairtrade city diplomerad. I ekvationen nedan visas den denna modell. [4.2.2.1]. Fairtrade city har valts att förkortas till FTC. De valda variablerna, testas som förklarande variabler till sannolikheten att en kommun är en Fairtrade city. $P(Y=1) = P(\text{FTC})$

$$P(\text{FTC}) = \frac{1}{1 + e^{-[\beta_1 + \beta_2 \text{Egym} + \beta_3 \text{VS} + \beta_4 \text{BS} + \beta_5 \text{UH} + \beta_6 \text{I}]}}$$

[4.2.2.1]

$$= \frac{e^{\beta_1 + \beta_2 \text{Egym} + \beta_3 \text{VS} + \beta_4 \text{BS} + \beta_5 \text{UH} + \beta_6 \text{I}}}{1 + e^{\beta_1 + \beta_2 \text{Egym} + \beta_3 \text{VS} + \beta_4 \text{BS} + \beta_5 \text{UH} + \beta_6 \text{I}}}$$

¹¹ P10 är en inkomst som är så hög att de 10 procent av hushållen som har lägst inkomst ligger under den och 90 procent ligger över den.

¹² P90 är en inkomst som är så hög att de 10 procent av hushållen som har högst inkomst ligger över den och 90 procent ligger under den.

Oddset för att en kommun är en Fairtrade city är då ett förhållande mellan sannolikheten att en kommun är en Fairtrade city och sannolikheten att inte vara en Fairtrade city. I Sverige finns det 290 kommuner varav 48 är diplomerade Fairtrade city.

$$\frac{P(\text{FTC})}{P(\text{Ej FTC})} = e^{\beta_1 + \beta_2 \text{Egym} + \beta_3 \text{VS} + \beta_4 \text{BS} + \beta_5 \text{UH} + \beta_6 i}$$

[4.2.2.2]

$$\frac{\frac{48}{290}}{1 - \left(\frac{48}{290}\right)} = \frac{0,166}{1 - 0,166} = 0,198$$

[4.2.2.3]

Sannolikheten att en kommun har diplomeringsen Fairtrade city är 16,6 procent från ekvation [4.2.2.3] och sannolikheten att en kommun inte är en Fairtrade city är $1 - 0,166 = 0,834$, 83,4 procent. Resultatet blev att oddset för att vara Fairtrade city är 19,8 procent, om ett slumpmässigt val av en kommun skulle göras utan några förklarande variabler.

5. Resultat

5.1 Studiens logistiska regression

5.1.1 Modellen

I modellen ingår variabler för kommunens politiska styre, kommuner som har universitet och/eller högskola, medelinkomst och eftergymnasial utbildning, påverkar en kommun att bli Fairtrade city diplomerad.

Tabell 1 visar hur väl modellen passar måtten Cox & Snell R Square och Nagelkerke R Square. Data är tagen efter kommunalval år 2006.

Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
0,122	0,207

Källa: Statistiska centralbyrån, Kommunstatistiken (2011). Sveriges kommuner och Landsting (2010).

I den logistiska regressionsmodellen fungerar inte måttet R^2 eftersom regressionen är icke-linjär. R^2 mäter variationen i den beroende variabeln som förklaras av variationen i den oberoende variabeln. I logistisk regression används istället Cox & Snell R square och Nagelkerke R square, där värdena visar förklaringsgraden av den beroende variabeln. Dessa mått liknar vanliga R^2 men är bättre anpassade för den logistiska modellen. Värdena visas även här från 0-1 men de oberoende variablerna kan inte riktigt tolkas som andelen förklarad varians. Högre värden på Cox & Snell R square och Nagelkerke R square visar att de oberoende variablerna är bättre på att förklara den beroende variabeln (Menard 20-25). I tabell 1 visas värdena på Cox & Snell R square och Nagelkerke R square, 0,122 respektive 0,207, de är betydligt långt ifrån 1. De oberoende variablerna är då inte bra att förklara den beroende variabeln som i denna logistiska regression är diplomeringen Fairtrade city. Måtten är inte så säkra vad gäller att mäta modellen därför är det användbart att se hur väl modellen predicerar den beroende variabeln Fairtrade city.

Tabell 2 visar observerade utfall som ställts upp mot predicerade utfall i en korstabell för modellen. Data på vänsterstyre, alliansstyre och blocköverskridande är tagen från 2006.

Observerade	Predicerade		
	Ej Fairtrade city	Fairtrade city	Andel korrekt %
Ej Fairtrade city	235	7	97,1
Fairtrade city	39	9	18,8
Total andel			84,1

Källa: Statistiska centralbyrån, Kommunstatistiken (2011), Sveriges kommuner och Landsting (2010).

Tabell 2 visar att om den skattade sannolikheten är $< 0,5$ blir det predicerade utfallet att kommunen inte är en Fairtrade city och om den skattade sannolikheten är $> 0,5$ blir det predicerade utfallet att kommunen är en Fairtrade city (Körner och Wahlgren 2009, 420). Av de observerade 242 stycken ej Fairtrade city, predicerades 235 stycken kommuner korrekt och av de 48 stycken observerade Fairtrade city predicerades endast 9 korrekt. Totalt sett har regressionen predicerat rätt i 84,1 procent av fallen.

Tabell 3 visar med de oberoende variablernas betakoefficienter, standardavvikelse, och p-värde i modellen. Data är tagen efter kommunalval år 2006.

Variabel	Beta-koefficient	Standardavvikelse	P-värde	Exponent av betakoefficient
Egym	0,105	0,051	0,041	1,111
VS	1,127	0,403	0,005	3,086
BS	0,029	0,616	0,963	1,029
UH	1,145	0,545	0,036	3,142
I	-0,014	0,012	0,232	0,986
Konstant	-1,370	1,930	0,478	0,254

Källa: Statistiska centralbyrån, Kommunstatistiken (2011), Sveriges kommuner och Landsting (2010), Högskoleverket (2012).

Kommentar: Egym: Eftergymnasial utbildning, VS: Vänsterstyre, BS: Blocköverskridande styre, UH: Kommuner som har universitet och/eller högskola och I: Medelinkomst.

I Tabell 3 presenteras de oberoende variablernas betakoefficienter, standardavvikelse, och p-värde från modellen. Den valda signifikansnivån är fem procent. Variabeln eftergymnasial utbildning har ett p-värde, 0,041 som är under gränsvärdet och signifikant, det innebär att det är statistiskt säkerställt och inte slumpmässighet i datamaterialet. Beta-koefficienten är positiv vilket visar att en hög eftergymnasial utbildning, har en positiv effekt och ökar sannolikheten att en kommun har diplomeringen Fairtrade city. Tolkningen av exponenten av betakoefficienten är att för varje procentenhets ökning av andelen med eftergymnasial utbildning ökar oddset med 11,1 procent för händelsen att kommunen är en Fairtrade city. Den oberoende variabeln vänsterstyret är även den signifikant då p-värdet är 0,005. Beta-koefficienten är positiv och mycket hög, vilket innebär att det är större sannolikhet att en kommun är en Fairtrade city om den har vänsterstyre än om den är alliansstyrd. Exponenten av betakoefficienten visar att oddset är tre gånger så högt att en vänsterstyrd kommun är en Fairtrade city kommun än att en alliansstyrd kommun är det. Universitet/högskola i en kommun är signifikant med ett p-värde på 0,036. Den har den högsta betakoefficienten som innebär att sannolikheten att en kommun är en Fairtrade city påverkas mycket om variabeln ändrades. Blocköverskridande styre och medelinkomst är inte signifikanta. Predicerade sannolikheter är beräknade med hjälp av betakoefficienternas värden i tabell 3. Nedan görs

predicering för några tänkbara “typkommuner” som skiljer sig åt med avseende på de variabler som ingår.

Tabell 4 visar sannolikheten att vara en Fairtrade city givet egenskaperna; eftergymnasial utbildning, alliansstyre, universitet och/eller högskola och medelinkomst.

Variabel	Kommun A	Kommun B	Kommun C	Kommun D
Egym	24,3 %	24,3 %	37,0 %	24,3%
Kommunstyre	AS	AS	AS	AS
UH	Ja	Nej	Ja	Ja
I (tkr)	255	255	255	280
Predicerad sannolikhet	22,4 %	8,4 %	26,0 %	16,9 %
Odds	28,8 %	9,0 %	35,0 %	20,3 %

Källa: Statistiska centralbyrån, Kommunstatistiken (2011). Sveriges kommuner och Landsting (2010), Högskoleverket (2012).

Kommentar: Egym: Eftergymnasial utbildning, AS: Alliansstyre, VS; Vänsterstyre, UH: Kommuner som har universitet och/eller högskola och I: Medelinkomst.

Tabell 4 visar den predicerade sannolikheten att en alliansstyrd kommun har diplomeringen Fairtrade city givet att den har olika egenskaper [se Appendix 3]. Högre utbildning samt att kommunen har högskola och/eller universitet ökar sannolikheten att kommunen är en Fairtrade city. I kommun D är medelinkomsten högre och detta minskar den predicerade sannolikheten att en kommun är en Fairtrade city. En ökning av medelinkomsten borde inte minska den predicerade sannolikheten.

Tabell 5 visar sannolikheten att vara en Fairtrade city givet egenskaperna; eftergymnasial utbildning, vänsterstyre, universitet och/eller högskola och medelinkomst.

Variabel	Kommun A	Kommun B	Kommun C	Kommun D
Egym	24,3 %	24,3 %	37,0 %	24,3%
Kommunstyre	VS	VS	VS	VS
UH	Ja	Nej	Ja	Ja
I (tkr)	255	255	255	280
Predicerad sannolikhet	47,1 %	22,1 %	77,0 %	38,5 %
Odds	89,0 %	28,3 %	338,0 %	62,7 %

Källa: Statistiska centralbyrån, Kommunstatistiken (2011). Sveriges kommuner och Landsting (2010), Högskoleverket (2012).

Kommentar: Egym: Eftergymnasial utbildning, AS: Alliansstyre, VS; Vänsterstyre, UH: Kommuner som har universitet och/eller högskola och I: Medelinkomst.

Tabell 5 visar att om en kommun har vänsterstyre ökar sannolikheten för att en kommun har diplomeringen Fairtrade city. När variabeln eftergymnasial utbildning ökar och att kommunen har universitet och/eller högskola ökar sannolikheten markant att kommunen är Fairtrade city detta visar kommun C. Vid jämförelse av tabell 4 och tabell 5 ökar den predicerade sannolikheten att en kommun är en Fairtrade city, när en kommun har vänsterstyre.

5.2 Intervjuer

Intervju har genomförts av slumpmässigt utvalda kommuner i Sverige som har diplomeringen respektive inte har diplomeringen. Intervjuerna har gjorts med bland annat kommunpolitiker som finns med i den lokala styrgrupp som har en kontrollfunktion i arbetet med Fairtrade city.

5.2.1 Diplomerade kommuner

De intervjuer som genomfördes av kommuner som har Fairtrade city diplomering hör; Munkfors, Lund, Kalmar, Norrköping, Piteå, Karlstad, Borås, Uddevalla och Kil. **Munkfors kommun** svarar att de har Fairtrade city diplomeringen eftersom de vill framstå som en socialt ansvarstagande kommun och känna till hur produkter de handlar in är producerade. Anna Grenholm, tekniska avdelningen i Munkfors kommuns svar tyder på att de vill samverka mellan olika funktioner i samhället och sprida kunskap om att det går att förändra livsvillkoren till det bättre i världen. Kommunen fått positiva omdömen och det politiska styret har påverkat valet till diplomeringen. Enligt Grenholm ska skattepengarna användas på ett ansvarsfullt sätt, att ta ett socialt ansvar när kommunen handlar för sina skattepengar. Representanten för Munkfors kommun anser att utbildning kan kopplas till Fairtrade city. I kommunens egna inköp till den kommunala förvaltningen och till de institutioner som kommunen driver, har livsmedelsupphandlingen påverkats genom att olika beslut har tagits kring detta för att öka konsumtionen av Fairtrade märkta varor. Kommunen har sett över kraven vid andra typer av upphandlingar och under 2012 beslutat gå med i en inköpscentrals uppföljning av etiska krav i upphandlingar. I övrigt har det inte gått så långt framåt, det är svårt att få gehör för till exempel bomullsprodukter, det billigaste köps ofta av vana. Inga ytterligare budgetmedel har anslagits, utan de ytterligare inköpen som diplomeringen medför ska generellt täckas inom anslagna medel. Kriteriet att ett visst antal hotell, restauranger, caféer och arbetsplatser ska erbjuda Fairtrade-märkta produkter uppfylldes i samband med ansökan till diplomering. Kommunen arbetar nu kontinuerligt med att öka antalet.

Lars Bergwall (C), ordförande i styrgruppen och för det miljöstrategiska arbetet i **Lund Kommun** där Fairtrade ingår, fastställer att det var ett stort intresse för ideellt arbete i Lund som gjorde att Fairtrade city var ett lämpligt engagemang. Det har gynnat kommunen genom goodwill. Moderaterna var emot beslutet men alla övriga partier var för. Lars Bergwall anser att utbildningsnivån i kommunen har påverkats, den anses vara bland det högsta i landet, däremot har inte kommunalskattesatsen ett samband med diplomeringen. Kommunens förvaltning har uppmanats att köpa in Fairtrade varor när sådana finns tillgängliga, inga ytterligare budgetmedel har avsatts till inköpen. Den offentliga upphandlingen sker i enlighet med en uppförandekod för upphandlingar som är antagen av Lunds kommunfullmäktige. Ett av kriterierna för att bli Fairtrade city är att ett visst antal hotell, restauranger, caféer och arbetsplatser ska erbjuda Fairtrade märkta produkter, beroende på kommunens befolkningsmängd. I Lunds kommun var inte detta kriterium uppfyllt utan blev det i samband med ansökningen.

Utvecklingsledaren i miljö och hållbarhet, Bosse Lindholm svarade att en motion från Vänsterpartiet föreslog att **Kalmar kommun** skulle bli en Fairtrade city. Diplomeringen medför att mataffärer i Kalmar ligger nationellt sett bra till, när det gäller andelen Fairtrade produkter i sortimentet och försäljningen. Bosse Lindholm anser att skattekronor som går till arbetet är mycket lite.

Norrköping kommuns ansökan till diplomeringen enligt Karin Faxér, kommunservice för hållbar utveckling, var att Världsbutiken¹³ genomförde en kampanj mot barnarbete. I samband med kampanjen uppvaktades kommunalrådet Eva Andersson med frågan om hur det såg ut i den kommunala upphandlingen om Norrköping kommun ställde etiska krav och kunde garantera att kommunen inte handlade produkter som var producerade av barn. Då väcktes frågan om att bli en Fairtrade city. Dåvarande planeringskontoret fick i uppdrag att ta fram en skrivning till kommunstyrelsen om att Norrköping skulle undersöka möjligheterna till att bli en Fairtrade city vilket senare gick igenom. Beslutet var dock inte enhälligt politiskt. Norrköping vill att skattebetalarnas pengar ska minska barnarbete och oetiska förhållanden.

Kommunalråd Helena Stenberg (S) klargör att **Piteå kommun** arbetade med att bli en Fairtrade city efter att ett medborgarförslag inkommit till kommunfullmäktige. Kommunens upphandling av livsmedel och större utbud av certifierade Fairtrade produkter ger positiv

¹³ En återförsäljare av produkter som är producerade under World Fair Trade Organization kriterier för rättvis handel.

uppmärksamhet. Det råder en enighet i kommunfullmäktige om att arbeta med Fairtrade och Helena Stenberg klargör att det är intresse och engagemang som styr valet till diplomeringen. Vad gäller kommunens inköp till kommunala förvaltningen och institutioner beslutade styrgruppen i Piteå att fokusera på produktgrupper och började med kaffe och nu är allt kaffe som konsumeras inom kommunala institutioner Fairtrade. Nästa delmål för kommunen är att utse en ny produktgrupp. I samband med olika aktiviteter har kommunen gjort det möjligt för skolbarn att få bananer. Sedan diplomeringen till Fairtrade city i Piteå kommun, har antalet Fairtrade-märkta varor ökat både i handeln och på olika serveringsställen runtom i kommunen.

Henric Barkman, Fairtrade city samordnare, anser att diplomeringen stärker **Karlstad kommuns** varumärke genom att ansvar tas för hållbar utveckling och knyter an till kommunens strategiska mål om att medborgarna ska kunna vara stolta över sin stad. Kommunen har inte möjlighet att driva detta arbete själva utan det kräver samarbete mellan politiker, företag, organisationer och medborgare. Det var ett politiskt beslut att Karlstad skulle ställa etiska och sociala krav i offentlig upphandling och arbeta för att bli en Fairtrade city. Engagemanget för social hållbar utveckling och rättvis handel fanns även hos medborgare, företag och organisationer innan det första politiska beslutet togs. Under tiden från första gången Karlstad kommun blev diplomerade tills idag har ett maktskifte ägt rum i kommunen. Arbetet med Fairtrade city är alltså inte beroende av politisk färg utan har ett mycket starkt stöd från alla politiker i Karlstad. Kommunalskattesatsen har inte ändrats som en direkt följd av denna budgetering utan pengar har avsatts av kommunen för arbetet. Henrik Barkman menar att forskning visar att högre utbildning leder till mer engagemang i hållbar konsumtion och utbildningsnivån i Karlstad är ganska god, så det kan ha bidragit till framgången i arbetet. Diplomeringen är en slags uppmuntran och incitament för att arbeta med att ta hänsyn till hållbar utveckling i kommunens upphandling. Det bidrar till kommunens varumärke och är en slags information till involverade att arbetet är en gemensam ansträngning och att deras egna engagemang därmed har större möjligheter att få genomslagskraft. Genom detta har diplomeringen bidragit till att det ställs etiska och sociala krav i högre utsträckning inom flera områden av den offentliga upphandlingen. Kommunen har inte anslagit ytterligare budgetmedel för att täcka eventuella merkostnader. Kommunen ställer en rad etiska och sociala krav som leverantörer måste kunna visa att de lever upp till. Fairtrade-märkningen används ofta för att visa att etiska krav följs, men ibland används andra sätt. Priset på varor som lever upp till dessa krav är dessutom inte alltid högre än andra varor.

Kommunen har en policy om att ställa etiska och sociala krav vid upphandlingar. Sen är det upp till varje inköpare att välja dessa alternativ, vilket kommunen uppmanar dem att göra. Kommunen kan inte bestämma över företag och fristående organisationer, utan samarbetar med dem för att bidra till att hållbar utveckling främjas i den globala handeln.

Borås kommun fattade beslutet att arbeta för att bli en Fairtrade city efter att flera politiska partier motionerat i frågan. Exakt vad som stod i motionerna som skäl kände Karin Runge samordnare för Fairtrade city arbetet inte till. Den informationen kan däremot fås från Stadskansliet. När Borås blev diplomerad var samtliga politiska partier eniga då beslutet fattades. Karin Runge menar att undersökningar visar att Sveriges invånare anser att det är viktigt att bry sig om hur levnadsvillkoren ser ut för producenterna. Detta visar att det gynnar en kommun att engagerar sig för etisk konsumtion och det stärker även Borås som varumärke. Kommunen betalar inget för att få diplomeringen däremot kan det kosta att ha en egen tjänst för att jobba med detta och marknadsföring men det är ändå förhållandevis så små kostnader att det inte påverkar kommunalskattesatsen. Intresset bland allmänheten kan bero på utbildningsnivå som påverkar efterfrågan och kännedom. Borås kommun informerar på olika plan att kommunen är en Fairtrade city och att det därmed krävs ökade inköp av etiskt märkta produkter. Fairtrade city diplomeringen har inte inneburit extra kostnader, utan varje nämnd respektive förvaltning får själva prioritera hur budgeten ska fördelas. Det finns ett politiskt beslut om den etisk offentliga upphandlingen som innebär att varje nämnd respektive förvaltning skall öka sina etiska inköp och ställa krav på det etiska. Ett av kriterierna för att bli Fairtrade city är att ett visst antal hotell, restauranger, caféer och arbetsplatser ska erbjuda Fairtrade märkta produkter, beroende på kommunens befolkningsmängd. I samband med ansökningen om att bli Fairtrade city, började inventeringarna ute i butikerna i Borås kommun.

I **Uddevalla kommun** ville politikerna gå längre och införa social hållbarhet och då var Fairtrade diplomeringen en möjlighet som visar att kommunen försöker tänka och handla etiskt. Detta innebar högre kännedom om Uddevalla samt större samarbete med fler aktörer i kommunen som handlare och föreningar. Fairtrade kostar inget förutom en tjänstemans arbetstid, men detta ingår i det vardagliga arbetet. Pia Svensson miljösamordnare i styrgruppen för Fairtrade säger att det är svårt att dra en slutsats om utbildningen i kommunen påverkar då det inte funnits externa önsknings att Uddevalla ska vara diplomerad utan de var endast interna för att gå ett steg längre i ett hållbart samhälle.

Cecilia Hurtig, administrativ chef svarade med att **Kil kommuns** engagemang berodde dels på att stödja utvecklingen i tredje världen men även att det är positivt för kommunens varumärke att vara en Fairtrade city. Det gynnar kommunen att vara diplomerad men det är inget som är mätbart. Alla partier var med på detta, och frågan väcktes via ett medborgarförslag. Cecilia Hurtig kan inte se hur kommunalskattesats, utbildningsnivå påverkar valet.

5.2.2 Ej diplomerade kommuner

Intervjuer som genomfördes med kommuner som inte har Fairtrade city diplomering är; Arboga, Kiruna, Leksand, Gävle och Umeå. Enligt intervju med Ylva Pettersson, kommunsekreterare **Arboga kommun**, avslogs ett medborgarförslag för att bli en Fairtrade city. **Kiruna kommun** vet inte vad en Fairtrade city diplomering skulle innebära för kommunen. Frågan om att få diplomeringen har inte heller inkommit som ärende till kommunen och har inte behandlats i vare sig någon av nämnderna, kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige enligt Ulrika Hannu informationsansvarig Kiruna kommun. I **Leksand kommun** var frågan uppe men för att kunna arbeta mot att bli en Fairtrade city krävs att näringslivet och handeln tar aktiv del i arbetet. Kommunens näringslivsavdelning frågade företagarföreningen Leksand, Insjön, Siljansnäs och Tällberg samt Leksands köpmannaförening om deras inställning till och intresse av att ta aktiv del i detta arbete. Båda organisationerna ansåg att de har andra viktigare frågor att jobba med för näringslivet och handeln och att de för tillfället inte hade resurser att engagera sig i ett projekt med Fairtrade city. Näringslivsavdelningen föreslog att Leksands kommun skulle avstå från att arbeta med detta projekt. Kommunfullmäktiges beslut blev att för tillfället avstå från att arbeta med att göra Leksands kommun till en Fairtrade city, säger Andriette Ivarsson Administrativ chef Leksands kommun. Ett förslag om att **Gävle kommun** borde bli en Fairtrade city har varit aktuellt, genom ett medborgarförslag från en kommuninvånare. Ärendet har utretts och kommenterats av kommunens inköpsstrateg, Mikael Hallqvist och slutligen togs ett politiskt beslut om detta. Resonemanget är att i nuläget saknas en egen inköpsorganisation, vilket mer eller mindre är ett krav för Gävle kommun om det ska kunna dels ställa precisa krav förenligt med Fairtrade i sin offentliga upphandling och dels för att kunna följa upp leverantören. **Umeå kommun** har precis påbörjat ett arbete kring Fairtrade city och kommer ansöka om diplomering under våren enligt Johan Gammelgård chef kommunledningsstaben.

6. Analys och Slutsats

6.1 Analys

För att besvara syftet med uppsatsen användes logistisk regression och intervjuer med kommuner i Sverige som har diplomeringsen respektive inte. De tjänstemän som svarat på intervjufrågorna, är politiskt neutrala och anställda för att utföra de politiska beslutet som politikerna tar. Medan de kommunpolitikerna som svarat på intervjuerna har ett intresse att propagandera för sitt parti. De svarar till sitt partis fördel, vilket vi har beaktat vid analysen. Tjänstemännens svar anses således ha högre reliabilitet än kommunpolitiker. Enligt enkätundersökningen från Rena kläder borde styrgruppen i en kommun som är Fairtrade city bestå av Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Kristendemokraterna. Dessa partier uttrycker störst intresse för rättvis och etisk förhållningssätt i kommunens inköp som nämnts ovan. Många av de intervjuade kommunerna ser ett samband mellan initiativet till att bli en Fairtrade city och en kommuns politiska styre, då många förslag till diplomeringsen kommit av en motion som lämnas av en kommunpolitiker. En person med ett brinnande intresse för Fairtrade i kommunen underlättar för att kommunen ska engagera sig för Fairtrade. Tidigare studier har visat att det är någon inom kommunen som startar frågan och tar initiativet till att göra kommunen till en Fairtrade city. I Bristolartikeln var det en före detta anställd i Fairtrade Foundation som hade en central roll i utvecklingen av Fairtrade city i Bristol. Detta visar att ha kommit i kontakt med Fairtrade tidigare kan spela stor roll för diplomeringsen. Studier gjorda tidigare visar även sambandet, att kommunen som myndighet utövar sin makt och påverkar konsumenterna för att uppnå etisk konsumtion genom normer som måste följas. Kommunerna kan utöva sin styrande makt att få invånarna att styra sin konsumtion i den riktning som kommunerna vill genom att införa Fairtrade city diplomeringsen som en ”*Merit good*”. Konsumtion av Fairtrade sker således utan att större ansträngning av invånarna i kommunen behöver ske. Kommuninvånare, besökare och turister kommer både omedvetet och medvetet att konsumera etiskt. En turist som kommer på besök har lättare att till exempel köpa Fairtrade kaffe då det finns tillgängligt i större utsträckning och blir det naturliga att konsumera. Fair Trade är som Wilkinsson menar, en ekonomisk social rörelse och betonar det viktiga att agera tillsammans. Världens första Fairtrade city kommun, Garstang, Lancashire i Storbritannien blev inte diplomerad förrän de makthavande i kommunen tyckte det var tid att börja prioritera Fairtrade. Detta visar att kommunen har den största makten även om invånarna får vara med och påverka. Regressions resultatet visar att vänsterstyret blev signifikant och detta överensstämde med vad vi antog

innan regressionen gjordes. Att blocköverskridande styre blev långt ifrån signifikant som kan bero på att partierna i ett blocköverskridande styre prioriterar olika politik frågor och att enas om att prioritera en diplomerings inte kan göras. Det finns även relativt få sådana kommuner vilket minskar precisionen i skattningen.

Intervjuerna stärker studiens resultat i den logistiska regressionen där eftergymnasial utbildning blev tydligt signifikant. Majoriteten av kommuner som har diplomerings var överens om att utbildningsnivån inom kommunen påverkar kommunens val om att bli en Fairtrade city positivt. De förklarade inte något djupare hur de ser sambandet men möjligtvis menar de som Gruber (2011) beskriver att utbildning ökar deltagande och engagemang kring politik som ökar demokratin. En högre utbildning ökar efterfrågan, kännedom, engagemang och medveten konsumtion inom Fairtrade. En högre utbildning kan innebära att man har en ökad medvetenhet om hur världen ser ut, bland annat levnadsvillkor för små producenter.

Kommuner som har universitet och/eller högskola attraherar många unga att bo i kommunen för att studera. Studenter engagerar sig i föreningar och intresseorganisationer på universitet och högskola, de har större möjlighet att engagera sig för Fairtrade. De får på så sätt en ökad vilja att ändra på orättvisa levnadsvillkor. Intervjuerna visar att kommuner som har ett universitet påverkar valet att bli en Fairtrade city då variabeln blev signifikant. Vi hittade ett starkt empiriskt samband mellan kommuner som har universitet och/eller högskola och sannolikheten att vara en Fairtrade city. Det är en intressant fråga för vidare forskning vilken betydelse ett universitet eller högskola på orten har på kultur, politik och föreningsliv.

Ekonomisk teori visar tydligt att inkomst borde vara en mycket bra förklarande variabel. En högre inkomst ökar efterfrågan på Fairtrade varor och priset har en mindre betydelse. Detta tycker vi är en självklarhet eftersom man styrs av inkomsten och har fler möjligheter att välja och konsumera dyrare varor. Sifo undersökningen visar att invånarna i en Fairtrade city känner mer till Fairtrade märkta varor. Det tyder på att Fairtrade city ökar invånarnas kännedom om Fairtrade och dess innebörd, som kan kopplas till Loureiro and Lotade (2005). De beskriver att mer information kring bakgrunden till hur varorna är producerade ökar konsumtionen. Konsumenterna är mer villiga att betala mer för etiskt. Dock blev inte variabeln medelinkomst signifikant och beta-koefficienten blev även negativ. Detta kan bero på att medelinkomsten i en kommun inte speglar invånarnas exakta inkomst och konsumtion, om några i kommunen har mycket hög respektive låg inkomst. Hög inkomst innebär att man

kan köpa dyrare varor som Fairtrade, men det behöver inte vara inkomsten som styr. Altruism kan vara en ytterligare förklaring till varför individer köper Fairtrade fast det är dyrare. De känner en moralisk skyldighet att köpa Fairtrade och bryr sig om mänskliga rättigheter som kan vara avgörande vad gäller en kommun att bli en Fairtrade city. Ett välbefinnande kommer av att hjälpa, små producenter, miljön, demokratin och motverka barnarbete. Individer som känner en "Warm glow" kommer köpa mer Fairtrade varor.

Hypotesen som vi hade angående den oberoende variabeln kommunalskattesatsen var att det kostade pengar för en kommun att bli en Fairtrade city. En högre kommunalskattesats ger pengar för kommunen att spendera på investeringar som gynnar alla invånare. I detta fall skulle en hög kommunalskattesats ge större sannolikhet för att en kommun är en Fairtrade city, men det kan vara svårare för en kommun som redan har en hög kommunalskatt att ta på sig ytterligare utgifter för till exempel etisk offentlig upphandling. Enligt intervjuerna fanns det inga kostnader för diplomering. Detta gick emot vår hypotes. Däremot behövdes budgetmedel om en kommun vill marknadsföra investeringen. Om inga budgetmedel krävs skulle det inte finnas ekonomiska hinder för Sveriges kommuner att söka diplomering till Fairtrade city. Dock skulle det kunna vara så att en diplomering kräver mer av kommunen än vad den är villig att göra. Det är då inte värt att driva igenom förslaget. Däremot anser vi att en diplomering kan ge kommunen status som lockar fler människor att flytta dit. Det kan vara en anledning till att kommuner ändå bestämmer sig för bli en Fairtrade city. Det finns trots allt 48 stycken diplomerade kommuner. Regressionens resultat visade att kommunalskattesatsen inte var signifikant även om variabelns p-värde var nära gränsvärdet. De intervjuade kommunerna anser att kommunalskattesatsen inte passar bra som en förklarande variabel då den mer kan ses som förklarad av Fairtrade city.

En Fairtrade city kommun måste göra sin offentliga upphandling etisk. Uppställandet av etiska krav i den offentliga upphandlingens verkar försvåra upphandlingen för kommuner betydligt. Vid införandet av den nya lagändringen, som tillåter att ställa etiska krav i upphandlingen, kan det leda till att fler kommuner blir diplomerade. Kommunerna verkar ändå ha svårigheter med att utforma upphandlingen etiskt. En anledning till att kommuner ändå köper in Fairtrade märkta varor är för att främja det lokala ryktet genom att visa att de är hjälper små producenter. På det sättet marknadsför de även kommunen. Kriterierna som ska vara uppfyllda för att bli en Fairtrade city verkar inte vara strikta. Många kommuner som

intervjuades hade inte uppfyllt kriteriet med att ett visst antal platser ska erbjuda Fairtrade produkter, detta kunde tydligen göras i efterhand.

Vad gäller kommuner som inte är diplomerade till Fairtrade city kan det bero på att kommunen saknade engagemang eller att andra frågor i kommunen prioriterades som de ansåg vara mer aktuella. I en del fall uppfyllde inte kommunerna något väsentligt som krävdes för en Fairtrade city diplomering, till exempel en egen inköpsorganisation. Vi tror att den vanligaste orsaken som hindrar en kommun från att ansöka till en diplomering är svårigheterna att utforma etiska krav i den offentliga upphandlingen. Det kan vara så att det inte finns etiska leverantörer att välja bland. Kommunen kan inte bestämma över företag och fristående organisationer, utan samarbetar med dem för att bidra till att hållbar utveckling främjas i den globala handeln. Detta kan således vara en anledning till att många kommuner inte är diplomerade.

6.2 Slutsats

Syftet med denna studie är att undersöka vilka variabler som påverkar en kommun att vara en Fairtrade city. Några slutsatser som kan dras utifrån tidigare studier, ekonomisk teori, resultat från intervjuerna och den logistiska regressionen är; sannolikheten att en kommun är en Fairtrade city är större ju högre andel av befolkningen som har eftergymnasial utbildning; om kommunen har universitet och/eller högskola och om den har ett vänsterstyre. Det finns förmodligen andra variabler än de vi studerat som påverkar om en kommun har diplomering Fairtrade city, men detta är denna studies slutsats.

Referenser

Litteratur

Agresti, A. och Franklin, A. 2009. *Statistics The Art and Science of Learning from Data*. United States of America: Pearson Education, Inc.

Gruber. J. 2011. *Public finance and public policy*. United States of America: Worth publishers.

Gujarati, D. N. och Porter, D. C. 2009. *Basic Econometrics*. New York, United States of America: McGraw-Hill/Irwin.

Körner, S. och Wahlgren, L. 2009. *Statistisk dataanalys*. Studentlitteratur. Karlstad.

Kommunallag(1991:900) 2 kap

Lagen om offentlig upphandling(2007:1 091) LOU 1 kap § 2

Thurén, T. 2007. *Vetenskapsteori för nybörjare*. Liber AB.

Varian, H. R. 2010. *Intermediate microeconomics: a modern approach*. New York: Norton & Company Inc.

Webbsidor

Alliansen. Hämtad: 2012-03-14.
<<http://www.alliansen.se/om-alliansen/>>.

Arboga kommun.(2010-12-14). Hämtad: 2012-05-19
<<http://www.arboga.se/kommun-politik/kommunens-organisation/forvaltningar-och-namnder/kommunstyrelseforvaltningen/kommunkansli/>>.

Borås kommun.(2012-05-04). Hämtad: 2012-05-19.
<<http://www.boras.se/forvaltningar/miljoforvaltningen/miljoforvaltningen/konsumentboras/konsumentboras/fairtradecity.4.77a3d67712cdc6b0648800028467.html>>.

Fairtrade Sverige.(2010a-07-14). Från Rättvisemärkt till Fairtrade. Hämtad: 2012-02-24.
<<http://www.Fairtrade.se/cldoc/911.htm>>.

Fairtrade Sverige.(2011a-01-21). Frågor och svar om Fairtrade, miljökriterier och klimat. Hämtad: 2012-04-01.
<<http://www.Fairtrade.se/cldoc/839.htm>>.

Fairtrade Sverige.(2011b-11-13). Pressmeddelande. Hämtad: 2012-03-30.
<<http://www.Fairtrade.se/cldoc/200-internationella-delegater-till-Fairtrade-city.htm>>

Fairtrade Sverige.(2011c-11-04). Om Fairtrade city. Hämtad: 2012-02-22.
<<http://www.Fairtrade.se/cldoc/404.htm>>.

Fairtrade Sverige.(2011d-11-04). Frågor och svar om Fairtrade city. Hämtad: 2012-04-17.
<<http://www.fairtrade.se/cldoc/414.htm>>.

Fairtrade Sverige.(2006-08-22). Partier vill ställa etiska krav på partier. Hämtad: 2012-05-19.
<<http://www.fairtrade.se/cldoc/244.htm>>.

Fairtrade city Guide. Hämtad: 2012-02-22. S 6-12 2012.
<<http://www.Fairtrade.se/obj/docpart/0/0ca32587138d901558d06108692a1e3f.pdf>>.

Fairtrade city TNS Sifo Undersökning.(2011-11-15). s 3-13 2011 Hämtad: 2012-03-29.
<<http://www.Fairtrade.se/obj/docpart/1/18e458348e59ebb2897c834fc9f50483.pdf>>.

Fairtrade International, Fairtrade´s contribution to a More Sustainable World. 2009. Hämtad: 2012-04-04. s 1-2.
<http://www.Fairtrade.net/fileadmin/user_upload/content/2009/resources/2010-12-31_flo-sustainability-position-paper.pdf>.

Folkpartiet. Mänskliga rättigheter. Hämtad: 2012-05-26.
<<http://www.folkpartiet.se/Var-politik/Snabba-fakta/Manskliga-rattigheter/>>.

Gävle kommun. Hämtad: 2012-05-19.
<<http://www.gavle.se/Kontakt/Kontakt-Kommunledningskontoret/>>.

Högskoleverket. (2012-01). Hämtad: 2012-05-11.
<<http://www.hsv.se/statistik/statistikomhogskolan/larosateslista.4.36556afd1261af125707ffe735.html>>.

Rättvis handel i offentlig upphandling – en guide för etisk och miljörelaterad upphandling
Hämtad: 2012-04-21 pdf s 4 2011.

Kalmar kommun.(2012-03-06). Hämtad: 2012-05-19.
<<http://www.kalmar.se/Demokrati/Vad-vill-vi-i-Kalmar/30412/Fairtrade-City/Styrgrupp/>>.

Karlstad kommun.(2012-03-02). Hämtad: 2012-05-19.
<<http://www.karlstad.se/apps/symfoni/karlstad/karlstad.nsf/pages/fairtradecity.html>>.

Kil kommun. Hämtad: 2012-05-19.
<<http://www.kil.se/Pressrum/Pressmeddelanden/Kils-diarium-tillgangligt-pa-hemsidan/>>.

Kiruna kommun.(2012-04-27) Hämtad: 2012-05-19.
<<http://www.kommun.kiruna.se/Om-kommunen/Kontakta-kommunen/>>.

Konkurrensverket.(2011-06). Miljöhänsyn och sociala hänsyn i offentlig upphandling.
Hämtad: 2012-03-30 s 50.
<http://www.konkurrensverket.se/t/IFramePage____1384.aspxpdf>.

Leksand kommun. Hämtad: (2012-05-19).
<<http://www.leksand.se/sv/Administrativa-sidor-dold-i-menyn/Funktionsmeny/Kontakt/>>.

Luleå kommun.(2006- 03- 29). Hämtad: 2012-03-13.

<<http://www.lulea.se/politikkommun/vadarenkommun/vembestammerikommunen.4.6ebed23a109d954a35980005329.html>>.

Lund kommun. Hämtad: 2012-05-19.

<<http://www.lund.se/Kommun--politik/Kommunens-organisation/Kommunfullmaktige/Ledamoter-i-Kommunfullmaktige/?trustee-id=1298>>.

Miljöpartiet de gröna.(2009-10-02). Rättvis Handel. Hämtad: 2012-05-11.

< http://www.mp.se/templates/mct_177.aspx?number=176285>.

Munkfors kommun. Hämtad: 2012-05-19.

<<http://www.munkfors.se/showpage.asp?pid=2009849216&tempid=0>>.

Nationalencyklopedin.(2012-03-13). Hämtad: 2012-03-13.

<<http://www.ne.se/lang/kommunalskattesats>>.

Norrköping kommun. Hämtad: 2012-05-19.

<<http://www.norrkopings.se/organisation/kommunen/org/kontakt/epost/index.xml?name=agenda21>>.

Piteå kommun.(2011-04-18). Hämtad: 2012-03-13.

<<http://www.pitea.se/sv/du-och-din-kommun/Kommun-och-Politik/Kontakta-kommunen/Ledamoter/Helena-Stenberg/>>.

SCB.(2010a). Kommunens politiska styren. Hämtad: 2012-05-17

SCB.(2010b). Medelinkomst. Hämtad: 2012-05-18

SCB.(2011a). Eftergymnasial utbildning. Hämtad: 2012-04-13.

SCB.(2011b). Kommunalskattesats. Hämtad: 2012-04-13.

SCB.(2010b). Medelinkomst. Hämtad: 2012-05-18

Socialdemokraterna.(2012-02-20). Mänskliga rättigheter. Hämtad: 2012-05-11.

< <http://www.socialdemokraterna.se/internationellt/var-internationella-politik/internationellt-a-o/manskliga-rattigheter1/>>.

Sveriges Kommuner och Landsting.(2011a). Hämtad: 2012-04-01.

<http://www.skl.se/kommuner_och_landsting/om_kommuner/verksamheter_i_en_kommun>

Sveriges Kommuner och Landsting.(2011b-11-03). Kommunfullmäktige. Hämtad: 2012-03-

13. <http://www.skl.se/kommuner_och_landsting/om_kommuner/sa_styrs_en_kommun>.

Sveriges Kommuner och Landsting.(2011c-11 -18). Politisk majoritet i kommunerna.

Hämtad: 2012-03-14.

<http://www.skl.se/kommuner_och_landsting/om_kommuner/politiskt_styre_i_kommunerna>.

Sveriges Kommuner och Landsting.(2011d-11 -03). Kommunalskattesatsen. Hämtad: 2012-03-13.

<http://www.skl.se/kommuner_och_landsting/om_kommuner/sa_styrs_en_kommun>.

Rena kläder. Hämtad: 2012-05-19.
<<http://www.renaklader.se/om>>.

Rena kläder.(2008-09-11). Ny guide till etisk upphandling. Hämtad: 2012-05-03.
<<http://www.renaklader.se/nyheter/ny-guide-till-etisk-upphandling>>.

Uddevalla kommun(2012-02-22). Hämtad: 2012-05-19.
<<http://www.uddevalla.se/kommunpolitik/omkommunen/kontakt.4.e183e9fb009aa3c87fff11324.html>>.

Umeå kommun.(2011-11-18). Hämtad: 2012-05-19.
<<http://www.umea.se/umeakommun/kontaktfragorochsynpunkter.4.bbd1b101a585d7048000128959.html>>.

Vänsterpartiet(2010-06-01).Miljö. Hämtad: 2012-05-11.
<http://www.vansterpartiet.se/index.php?option=com_content&view=article&id=2826&catid=486&Itemid=857>.

Uppsatser

Bergström, A och Ljungh, K.2009. Rättvist pris på kaffe? En efterfrågestudie på Rättvismärkt kaffe. Karslads Universitet. *Fakulteten för ekonomi, kommunikation och IT*

Bjerling, J och Ohlsson, J. 2010. En introduktion till logistisk regressionsanalys. Arbetsrapport 62 ISSN 1101-4679, Göteborgs universitet. *Institutionen för journalistik, medier och kommunikation*.
http://www.jmg.gu.se/digitalAssets/1307/1307026_Nr_62_Logistisk_regression.pdf

Chin, A. 2011. It's Not Easy Being Fair Promoting Sustainable Consumption as a Fairtrade city- the case of Malmö. Malmö University, Faculty of Culture and Society, Department of Urban Studies, *Master Thesis in Built Environment*.

Hertel, S., Scruggs, L. och Heidkamp, P.2007. Ethical consumption: Who cares, who shops, and why? *Paper presented at the annual meeting of the International Studies Association 48th.Annual Convention, Hilton Chicago, CHICAGO, IL, USA*
http://www.allacademic.com/meta/p180072_index.html. elektronisk

Menard, S. 2001. Applied Logistic Regression Analysis. Quantitative Applications in the Social Sciences. Institute of Behavioral Science University of Colorado. Sage publications, International Educational and Professional Publisher
http://dionysus.psych.wisc.edu/CourseWebsites/Psy710/Readings/SAGE_AppliedLogisticRegressionAnalysis.pdf

Singstad Pålshaugen, L. 2007. Using Social innovation and dialogue as a tool in creating a more sustainable Society – the introduction of Fairtrade towns to Norway. *The Ideas Bank Foundation Oslo, Norway*, s 52-63.

Sutton, S. 2012. Add Producers and Stir? (Re) politicizing Fairtrade participation. Centre for Globalization Research, School of Business and Management, Queen Mary, University of London, s 3-31.

Artiklar

Archer, C och Fritsch, S. 2010. "Global Fair Trade: Humanizing globalization and reintroducing the normative to international political economy". *Review of International Political Economy*, s 103-128.

Cranfield, J., Henson, S., Northey, J. och Masakure, O. 2010. "An assessment of consumer preference for Fair Trade coffee in Toronto and Vancouver". *Published online Wiley InterScience*, Wiley Periodicals, Inc, s 307-325.

De Pelsmacker, P., Driesen, L. och Rayp, G. 2005. "Do Consumers Care about Ethics? Willingness to Pay for Fair-Trade Coffee". *The Journal of Consumer Affairs*, s 63-385.

Fiorito, R. och Kollintza, P. 2004. "Public goods Merit goods, and the relation between private and government consumption". *European Economic Review*, s 1367-1398.

Loureiro, M.L. och Lotade, J. 2005. "Do Fair Trade and eco-labels in coffee wake up the consumer conscience?" *Ecological Economics*, s.129-138
http://upi-yptk.ac.id/Ekonomi/Loureiro_Do.pdf

Malpass, A., Cloke, P., Barnett, C. och Clarke, N. 31.3 2007. "Fairtrade Urbanism? The Politics of Place Beyond Place in the Bristol Fairtrade city Campaign". *International Journal of Urban and Regional Research Journal Compilation* Joint Editors and Blackwell Publishing Ltd, s 1-13.

Mann, S. 2006. "Merit goods in a Utilitarian Framework". *Review of Political Economy* Agroscope FAT Tänikon, Ettenhausen, Switzerland, s 509-520.

Vaughan, T. 2010. "Life in a Fairtrade town". *Caterer & Hotelkeeper*, Reed Business Information UK, Ltd., a division of Reed Elsevier, Inc, s 31-34.

Wheeler, K. 2012-02. "The Practice of Fairtrade Support". Department of Sociology, University of Essex, Wivenhoe Park, Colchester, CO4 3SQ, UK, s 126-141.

Wilkinson, J. 2007. "Fair Trade: Dynamic and Dilemmas of a Market Oriented Global Social Movement". *Journal of Consumer Policy*, Springer Science+Business Media B:V, s 219-239.

Intervjuer

Anna Grenholm, tekniska avdelningen, Munkfors kommun 2012-03-05

Lars Bergwall (C) ordförande i styrgruppen, Lund kommun 2012-03-06

Bosse Lindholm utvecklingsledare i miljö och hållbarhet, Kalmar kommun 2012-03-06

Karin Faxér, kommunservice för hållbar utveckling, Norrköping kommun 2012-03-07

Helena Stenberg (S), Kommunalråd, Piteå kommun 2012-03-09

Henric Barkman Fairtrade city samordnare, Karlstads kommun 2012-03-05

Karin Runge samordnare för Fairtrade city, Borås Kommun 2012-03-05

Pia Svensson miljösamordnare i styrgruppen, Uddevalla kommun 2012-03-06

Cecilia Hurtig administrativ chef, Kil kommun 2012-03-05

Ylva Pettersson kommunkonferensare, Arboga kommun 2012-04-02

Ulrika Hannu informationsansvarig, Kiruna kommun 2012-04-02

Andriette Ivarsson Administrativ chef, Leksands kommun 2012-04-05

Mikael Hallqvist inköpsstrateg, Gävle kommun 2012-03-30

Johan Gammelgård chef kommunledningsstaben, Umeå kommun 2012-04-12

Appendix 1

Standardenkät och följdfrågor till Fairtrade diplomerade kommuner

- Varför har kommunen valt att bli en Fairtrade city kommun?

- Hur har det gynnat kommunen att få diplomeringen Fairtrade city?

- Har det politiska styret inom kommunen påverkar valet av att bli en Fairtrade city?

- Har kommunalskatten påverkat valet att bli en Fairtrade city?

-Har utbildningsnivån inom kommunen påverkat valet av att bli en Fairtrade city?

-Hur har kommunens egna inköp till den kommunala förvaltningen och till de institutioner som kommunen driver, så som skolor och äldreboenden, påverkats genom Fairtrade city diplomeringen?

-Vad har det inneburit ekonomiskt för kommunen? Har kommunen anslagit ytterligare budgetmedel för att täcka eventuella merkostnader för att köpa Fairtrade-varor? Eller har kommun bara spridit information och uppmanat från de fristående organisationer och företag, att handla Fairtrade-varor?

-Hur har den offentliga upphandlingen i kommunen påverkats av att kommunen är en Fairtrade city? Som vi förstår är ett av kriterierna för att vara Fairtrade city är att den offentliga upphandlingen ska ske etiskt.

-Ett av kriterierna för att bli Fairtrade city är att ett visst antal hotell, restauranger, caféer och arbetsplatser ska erbjuda fairtrade märkta produkter, beroende på kommunens befolkningsmängd. I er kommun var detta kriterier uppfyllt innan ni bestämde er för att bli diplomerade.

Standardenkät till ej Fairtrade diplomerade kommuner

- Har ni diplomeringsen "Fairtrade city"?

- Vet ni vad det innebär att vara en Fairtrade city?

- Om ni inte har diplomeringsen, är det en fråga som tagits upp i kommunfullmäktige och varför fick den frågan i så fall avslag?

Appendix 2

Tabell A1 visar kommuner i Sverige som har Fairtrade city diplomeringsen.

Malmö	Avesta	Mark
Munkfors	Hallsberg	Uddevalla
Lund	Jönköping	Härryda
Örebro	Linköping	Boxholm
Norrköping	Nässjö	Landskrona
Karlstad	Trollhättan	Gotland
Ronneby	Piteå	Tranås
Vänersborg	Södertälje	Västerås
Alingsås	Kumla	Emmaboda
Gnosjö	Lerum	Kil
Borås	Forshaga	Eda
Växjö	Sigtuna	Askersund
Kalmar	Botkyrka	Säffle
Haparanda	Ängelholm	Göteborg
Ludvika	Söderköping	Luleå
Strömstad	Hammarö	Eskilstuna

Appendix 3

Sannolikheten att en kommun är Fairtrade city givet dessa variabler, se [4.2.1.]

$$P(Y=FTC)=\exp(\text{Konstant}+\text{Egym}+\text{VS}+\text{UH}+\text{BS}+\text{I})/(1+\exp((\text{Konstant}+\text{Egym}+\text{VS}+\text{UH}+\text{BS}+\text{I})))$$

Oddset att en kommun är en Fairtrade city, se [4.2.3].

Beräkningar för kommun A, se tabell 4 i kapitel fem.

$$P(Y=FTC)=\exp(-1,370+2,552+0+1,145+0-3,570)/(1+\exp((-1,370+2,552+0+1,145+0-3,570)))=0,224$$

$$\text{Odds} = (0,224/1-0,224) = 0,288$$

Beräkningar för kommun A, se tabell 5 i kapitel fem

$$P(Y=FTC)=\exp(-1,370+2,552+1,127+1,145+0-3,570)/(1+\exp((-1,370+2,552+1,127+1,145+0-3,570)))=0,471$$

$$\text{Odds} = (0,471/1-0,471) = 0,890$$

Appendix 4

I modellen ingår variabler för kommunens politiska styre, kommunalskattesatsen, kommuner som har universitet och/eller högskola, medelinkomst och eftergymnasial utbildning, samt också andel röster som partierna erhöll i kommunalvalet 2010. Partierna är Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna, Miljöpartiet, Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Sverigedemokraterna och Övriga partier.

Tabellen visar de oberoende variablernas betakoefficienter, standardavvikelse och p-värde. Data är tagen efter kommunalval år 2006 och 2010¹⁴.

Variabel	Beta-koefficient	Standardavvikelse	P-värde	Exponent av beta-koefficient
KS	0,252	0,162	0,119	1,287
Egym	0,133	0,064	0,037	1,142
C	-0,062	0,043	0,145	0,940
FP	0,029	0,045	0,519	1,029
KD	0,031	0,045	0,487	1,031
MP	-0,030	0,014	0,750	0,970
S	0,008	0,041	0,837	1,008
V	-0,165	0,075	0,027	0,848
SD	0,005	0,067	0,938	1,005
ÖP	-0,025	0,043	0,564	0,975
UH	0,837	0,610	0,170	2,309
I	-0,021	0,016	0,200	0,979
VS	1,324	0,522	0,011	3,758
BS	0,198	0,644	0,759	1,219
Konstant	-4,940	6,375	0,438	0,007

Källa: Statistiska centralbyrån, Kommunstatistiken (2011), Sveriges kommuner och Landsting (2010), Högskoleverket (2012). Kommentar: KS: Kommunalskattesats, Egym: Eftergymnasial utbildning, C: Centerpartiet, FP: Folkpartiet, KD: Kristdemokraterna, MP: Miljöpartiet, S: Socialdemokraterna, V: Vänsterpartiet, SD: Sverigedemokraterna, ÖP: Övriga partier och UH: Kommuner som har universitet och/eller högskola, I: Medelinkomst, VS: Vänsterstyre, BS; Blocköverskridande styre.

¹⁴ Vi valde data från år 2006 på alliansstyre, blocköverskridande styre och vänsterstyre. Data på andelarna de olika partierna samt övriga partier är från år 2010. Vid undersökningar framkom att relativt få kommuner byter styre. Resultatet visade cirka 80 % likheter.